Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Aars og Omegns

ANDELSSLAGTERI

AARS

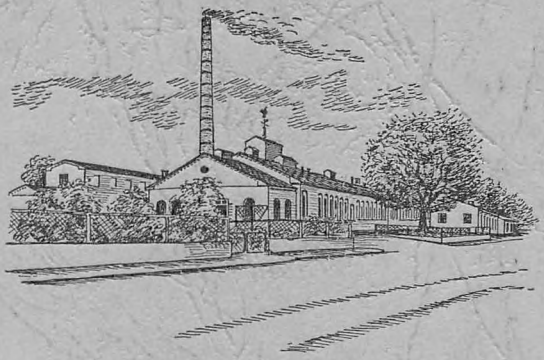

1909-1959

Aars og Omegns

ANDELSSLAGTERI

AARS

Aars og Omegns

ANDELSSLAGTERI

AARS

FORORD

Den 11. december har AARS OG OMEGNS ANDELSSLAGTERI bestået i 50 år, og bestyrelsen og repræsentantskabet har i den anledning ladet udarbejde nærværende lille jubilæumsskrift.

Det kan måske være rigtigt, — af hensyn til den yngre generation, — at give en kort redegørelse for andelsslagteriernes virke fra 1887 og fremefter.

Det første andelsslagteri oprettedes i Horsens 1887, — flere slagterier fulgte hurtigt efter, og allerede i 1890 oprettedes Andelsslagteriernes Fælleskontor, og i 1897 De Samvirkende Danske Andelsslagterier.

Den første jurist, der i nævneværdig grad beskæftigede sig med andelssagen, var senere justitsminister Svend Høgsbro, som i et foredrag, han holdt ved den første danske andelskongres i 1903, sagde: „Udbyttet fordeles mellem medlemmerne i forhold til deres produktion, — eller i forhold til deres indkøb, og det er medlemmerne, der gennem deres valgte repræsentanter, selv styrer selskabets anliggender".

Der er ingen tvivl om, at de mange forskellige andelsforeninger, vi har oprettet i Danmark, og som har været forbillede for mange andre lande, — har været medvirkende til, at vore exportvarer, bacon, smør og æg, har opnået den fine ensartede kvalitet.

Gennem de 50 år siden slagteriets start i 1909, har der været både opgangs- og nedgangstider. — Vi har oplevet to verdenskrige, og vi har gennemlevet landbrugskriser af meget alvorlig art. — Trods alle vanskeligheder er svineproduktionen her i landet, — avlsmæssig set, — dog stadig blevet forbedret, ligesom det færdige produkt, det berømte danske bacon, har været i stand til at hævde sin førerstilling på det engelske marked, så det til stadighed har kostet en overpris i forhold til andre landes bacon.

Det skyldes et målbevidst arbejde, såvel i det praktiske landbrug som indenfor det videnskabelige forsøgsarbejde, at vi har denne fortrinsstilling.

Også med hensyn til konserves og dybfrosne varer er der i de senere år oparbejdet markeder over hele verden, og uden denne nyere form for export, ville det være umuligt at afsætte den nuværende store produktion på omkring 8 millioner svin årligt.

Jeg vil gerne ved denne milepæl, som 50 år er, rette en særlig tak til alle andelshavere for den store forståelse, der, — gennem hele den 10 års periode, vi afslutter med dette regnskabsårs udgang, — er vist mig, når jeg på vore generalforsamlinger har forklaret nødvendigheden af at udvide og koste mange tusinde kroner på slagteriet. Jeg vil også takke alle tidligere og nuværende kolleger i bestyrelse og repræsentantskab for godt og værdifuldt samarbejde gennem 20 år.

Som kilde til jubilæumsskriftet, der er udarbejdet af direktør Uhrbrand Nielsen, er hovedsagelig benyttet virksomhedens forhandlingsprotokoller, med bidrag fra slagteriets mangeårige formand, gdr. Kr. S. Eriksen. Som alle på Aarsegnen ved, var det jo Kr. Eriksen, der var den største drivende kraft, da slagteriet blev oprettet, og som formand for byggeudvalget og som slagteriformand gennem 30 år, har han ydet et stort og værdifuldt uegennyttigt arbejde både for egnens landbostand og for Aars by, som jeg ved denne lejlighed gerne vil sige tak for.

Med de bedste ønsker for fremtiden for AARS OG OMEGNS ANDELSSLAGTERI og for fortsat godt samarbejde til alle sider, sender vi dette jubilæumsskrift som en hilsen til vore andelshavere, personalet samt vore forretningsforbindelser i ind- og udland.

„Vestergaard", Braulstrup, i november 1959.

Kristian Vestergaard.

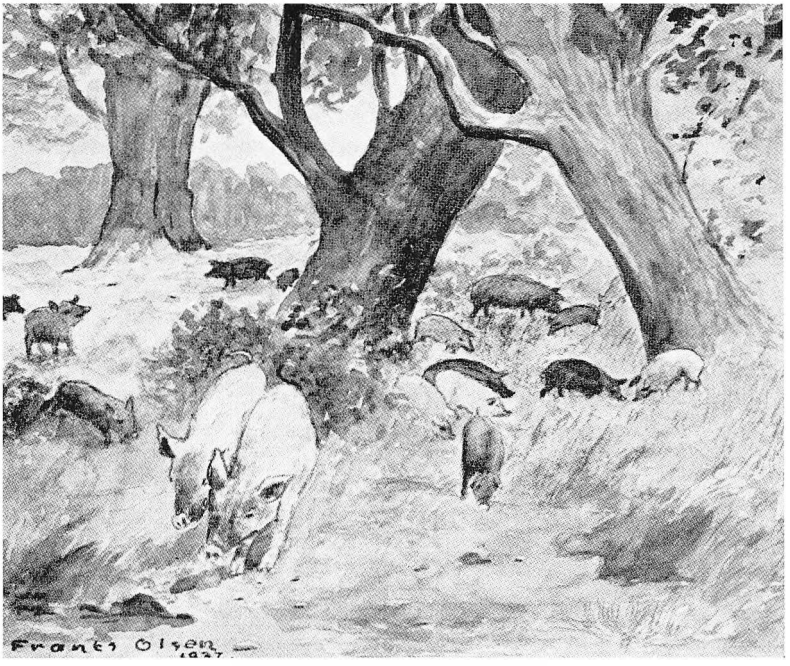

Oldensvinene muntrer sig i skoven

„Svin nubelangende ere skadelige Creaturer, der ganske omroder Sæden i Marken, øder og fordærver Jorden, hvorom i forrige Tider ere gjorte mange gode Anordninger til dessen Afskaffelse, dog uden ringeste Frugt, . . .“

Således hedder det i en vedtægt for Viborg købstads marker fra 1715, og for ret at forstå den ringeagtende tone, hvormed svinene således omtales, må man erindre, at fortidens svin var langt grovere og mere „vilde“ end nutidens, — desuden at den jord, som var mest udsat for svinenes roderi, var tofterne, der lå umiddelbart ved gårdene og i fællesskabets tid var den eneste jord, som bonden havde fuld frihed over.

Tofterne lå gerne i grønjord, hvor de spæde kalve om foråret kunne græsse. Brød en flok svin gennem gærdet kunne de i få øjeblikke lave så megen ravage, at et par naboer blev uvenner for livstid.

Det gamle landsbysamfund, der egentlig var langt bedre ordnet end almindeligvis antaget, tog sine forholdsregler mod de rodende svin ved at „ringe" dem. Dette skete i nogle landsbyer Fruedag den 25. marts, — andre steder var det Peders dag den 22. februar, der markeredes ved grisehyl, når dyrene fik stukket hul gennem trynen og blev forsynet med ring. Det kostede som regel 4 skilling pr. svin, hvis denne ringning blev forsømt.

Hen på sommeren lød der atter grisehyl i landsbyen, når svinene skulle mærkes inden de blev sluppet ud i skoven „på Olden". — Med et glødende jernmærke blev svinene brændt så grundigt, at man til sin tid uden tvistigheder kunne afgøre, hvem der var svinets ejermand, men forud for denne begivenhed var der gået adskillige forberedelser.

Sommeren igennem blev træernes frugtansætning fulgt med opmærksomhed, og i september blev der på herredstinget udnævnt synsmænd, der skulle gennemvandre herredets skove og taksere dem til olden — d. v. s. hvor mange svin, der kunne opfedes ved den forhåndenværende træfrugt.

Svinene regnedes i læg a 6 stk., og når taksationen var foretaget, kunne bønderne, hvoraf de fleste jo var fæstere, melde sig med det antal svin, de ønskede på olden i skoven, der tilhørte egnens herregård eller måske kongen. Svinenes antal blev strengt overvåget, og opfedningen betaltes med en afgift, „oldengjæld", og ubrændte svin, der blev antruffet blev konfiskeret af skovejeren.

I de store skovdistrikter, som i daglig tale kaldes Rold Skov, og som mod øst er grænsen for Aars Slagteris opland, gik i ældre tid mange svin på olden, og undertiden kunne der slet ikke samles så mange svin, som skovene kunne rumme, selv om man helt nede fra Harsyssel og Ommersyssel drev svin på olden i Himmerlands skove, f. eks. var Rold skove i det 17. århundrede takseret til 24.000 svins olden. Slog det derimod fejl med bog og agern, var man vanskeligt stillet, — i efterårsmånederne og først på vinteren var der ingen grønne afgrøder at hente på marken, kartofler kendtes ikke, og korn var for kostbart til svinefoder. En gang boghvedeavner kunne der måske vanke i svinetruget, men ellers intet af ladens sparsomme forråd, og mælk var lige så kneben en vare, så i åringer uden normal olden var det umuligt at opretholde nogen svinebestand.

Henimod den 1. december, når frost og sne begyndte at melde sig, hentedes oldensvinene fra skoven, og så blev slagtekniven slebet, og

snart hørtes for tredie gang i årets løb grisehyl i landsbyen, denne gang forjættende om sulefadet på julens veldækkede bord, og når det stadig er dansk tradition, at der skal spises flæsk og pølse og sylte i juledagene, er forklaringen nok den, at jule-solhvervet i gamle dage var en kritisk periode for vore svin, fordi naturens resourcer af svinefoder da var ved at være tømte, og skikken vil jo nok holde sig fremdeles, selv om saltkarret er afløst af køleskabe og frysebokse.

Hvorledes svineavlen i Danmark har formet sig helt siden overgangen fra vildsvin til tamsvin fandt sted, har man ikke nøjagtig rede på, men det foregående giver et billede af svineholdet, som det sikkert har været i adskillige århundreder.

At svinene har haft meget stor betydning er uomtvisteligt, og da der i slutningen af det 16. og navnlig i det 17. og en del af det 18. århundrede foregik en omfattende hugst i vore skove, medførte dette en væsentlig reduktion i datidens svinebestand, og selv om det måske ikke nævnes i historiebøgerne, er det en kendsgerning, at f. eks. Chr. d. IV.s flådebyggeri var medvirkende til at indskrænke svinebestanden.

Så længe grundlaget for svineholdet var som foran beskrevet, var produktionen af flæsk naturligvis begrænset, og afsætningen skete hovedsagelig til hjemmemarkedet, men der har dog helt siden Valdemarstiden også været eksporteret flæsk fra Danmark, omend det efter vor tids målestok ikke drejede sig om store kvanta.

Først da mejeribruget i sidste halvdel af det 18. århundrede begyndte at udvide sig, betingede biprodukterne herfra en voksende svineproduktion, og eksporten androg ifølge spredte oplysninger ca. 19.000 svin årligt. Efterhånden som interessen for svineholdet voksede, begyndte man at lægge mærke til svinenes art og kvalitet, og der gjordes mange forsøg med krydsning med avlsdyr indført fra forskellige lande.

Svinebestanden voksede dog kun langsomt, — vi skal helt op til ca. 1865, før eksporten begynder at betyde noget. På dette tidspunkt eksporteredes en del levende svin til Tyskland, men da der fra tysk side efterhånden lagdes hindringer i vejen i form af restriktioner og import stop, samtidig med at der fra England opstod efterspørgsel efter flæsk tilskåret og tillavet som bacon, begynder den udvikling, der blev hovedgrundlaget for oprettelsen af de danske andelsslagterier.

Det første af disse oprettedes i Horsens i 1887, og siden er opstået ialt 62 andelsslagterier, der i 1958 modtog ialt 6.700.000 svin.

Aars og Omegns Andelsslagteri

er oprettet som nr. 34 i rækken af danske andelsslagterier, men hører alligevel til de ældre af disse, idet det begyndte sin virksomhed kun 22 år efter at det første andelsslagteri havde set dagens lys, mens der nu er gået 50 år siden oprettelsen, og der er da også i disse 50 år opstået yderligere ca. 30 slagterier.

Hvornår de første tanker om et andelsslagteri i Års opstod, er det vanskeligt at få rede på, og her skal da også kun gøres forsøg på at fortælle lidt om de bestræbelser, der i årene 1908-1909 førte til et positivt resultat.

Der fandtes på dette tidspunkt andelsslagterier i Nørresundby, Løgstør og Hobro, men afstanden til disse slagterier og datidens mere primitive transportmidler var skyld i, at mange af Aarsegnens svin alligevel gik til de 5-6 private slagterier, der modtog svin her, og det var naturligvis til tider noget forskelligt, hvad folk fik hjem for dem, og disse tilstande var vel hovedårsagen til, at der den 30. januar 1908 afholdtes et møde på Afholdshotellet i Aars, hvor en stor forsamling gav næsten eenstemmig tilslutning til planerne om et andelsslagteri. Planerne fik også stærk støtte fra Aars by, hvor blandt andre daværende lærer Møller Madsen var meget aktiv.

Man skred omgående til handling og valgte 23 sognerepræsentanter og ud af disse igen et udvalg bestående af:

gdr. Chr. S. Eriksen, St. Binderup,
lærer Lars Larsen, Aars Landbrugsskole,
gdr. Jens Amtoft, Aars,
gdr. Lars Bøgh, Giver og
gdr. Markus Andersen, „Vintersholm", Sjøstrup.

Dette udvalg udpegede på et den 6. februar 1908 afholdt møde som sin formand gdr. Chr. S. Eriksen, St. Binderup, der blev den drivende kraft — først i udvalget og senere som formand for slagteriets bestyrelse gennem mange år.

Udvalget tog nu fat med at udsende tegningslister, og der afholdtes møder med sognerepræsentanterne og de udpegede listebærere, men arbejdet var besværligt og skred kun langsomt fremad.

Chr. S. Eriksen fortæller selv herom, at han den 8. september var til et stort marked i Aars, hvor mange landmænd var samlede. Hen på eftermiddagen indløb meddelelsen om, at justitsminister Alberti havde meldt sig selv som storbedrager — det drejede sig om meget store beløb efter den tids målestok — så alle blev helt chokerede, og der blev ikke handlet mere på markedet den dag, og heller ikke tegnet flere svin til det nye slagteri.

Bestræbelserne kronedes dog alligevel med held, — der blev efterhånden tegnet 979 andelshavere med en anslået levering på ca. 12.000 svin årligt, og den 23. januar 1909 kunne der holdes stiftende generalforsamling.

Chr. S. Eriksen,
St. Binderup
(formand fra 1909 til 1937)

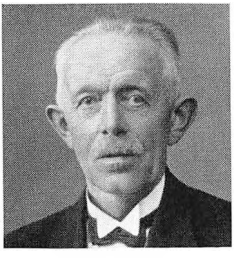

Gdr. Kr. Hansen,
L. Binderup

Gdr. Jens Amtoft,
Aars

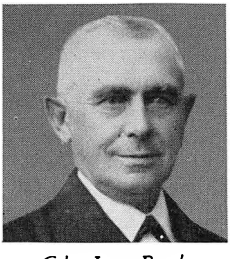

Gdr. Lars Bøgh,
Giver

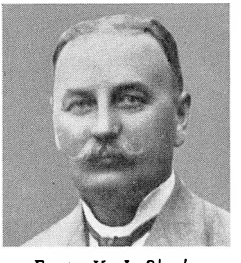

Forp. K. J. Sloth,
Smorup

Sognerådsformand Kr. Hansen, L. Binderup, valgtes som dirigent, og man vedtog love og valgte Chr. S. Eriksen, St. Binderup, til formand og til den øvrige bestyrelse:

gdr. Kr. Hansen, L. Binderup (næstformand),
gdr. Jens Amtoft, Aars (kasserer),
gdr. Lars Bøgh, Giver og
forp. K. J. Sloth, Smorup.

Som revisor valgtes Kr. Glerup i Jelstrup, der beklædte denne post til sin død. Kr. Glerup tegnede mange andelshavere til slagteriet.

Man inddelte oplandet i 13 repræsentantskabskredse, og på et møde den 25. februar valgtes Anders Christensen, Blære, som formand for repræsentantskabet, og Poul Sørensen, Torsgaard, som næstformand.

Der valgtes yderligere en revisor, gdr. Niels Kristensen, Nyrup, og man overlod bestyrelsen at købe en grund af gdr. Lars Sørensen (smed), Aars.

Bestyrelsen tog nu fat på de praktiske opgaver og allierede sig med ingeniør Niels Vang, København, der udarbejdede tegninger og beskrivelser, og en på grundlag heraf afholdt licitation viste, at slagteriet ville koste godt 200.000 kr.

Den 3. marts 1909 vedtoges det at begynde opførelsen af slagteriet, og bestyrelsen bemyndigedes til at optage et lån på 180.000 kr., men dette var lettere sagt end gjort, — hvor skulle man få pengene fra?

Der måtte rettes adskillige henvendelser, før det lykkedes at låne først 100.000 kr. og senere et lignende beløb i „Aalborg Bys Sparekasse", dog, som det oplystes, særlig på grundlag af, at forskellige af andelshaverne hver for sig var god for beløb, der var et par gange så store som lånet.

Bestyrelsen gik iøvrigt grundigt til værks, — der blev afholdt licitationer over de enkelte arbejder såvel som over leverancer af materialer, så det eneste, der blev tilbage for mureren at levere var murersandet.

De fleste materialer leveredes af lokale firmaer, og murerarbejdet blev overdraget Sloth Møller og Jespersen fra Skive, der udførte et særdeles solidt og godt arbejde,

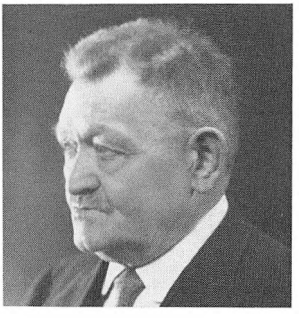

Kr. Glerup, „Højgaard", Aars

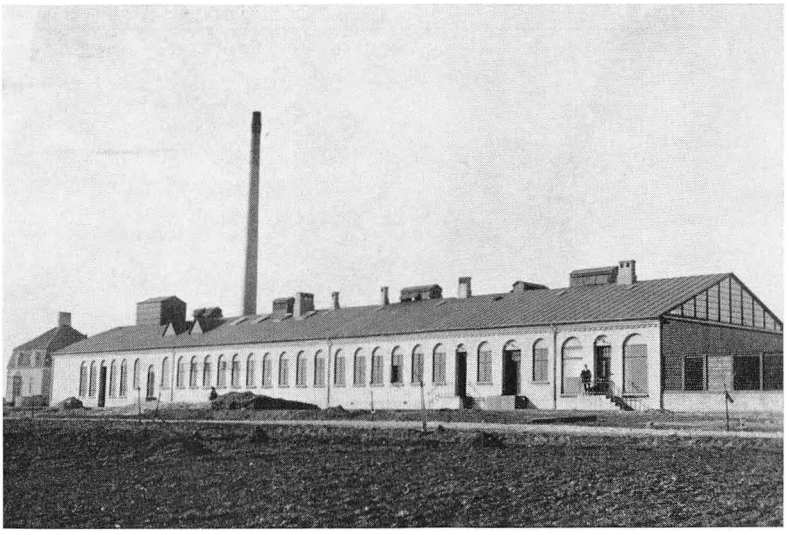

Slagteriet, som det så ud ved starten i 1909

som stadig udgør hovedparten af det nuværende slagteri, selv om meget af det indvendige er ændret efter de skiftende tiders krav.

Det var ikke noget lille arbejde, — slagteriet blev bygget stort i forhold til det tegnede antal svin, og man må i dag — hvor der slagtes næsten 10 gange så mange svin, som det første år, — være taknemlig for den første bestyrelses og repræsentantskabets forudseenhed, ligesom man må anerkende, at det slet ikke var nogen dårlig præstation at holde licitation den 18. maj og så være i stand til at begynde slagtningen den 11. december samme år.

At overslaget næsten holdt stik bør også nævnes, — slagteriet kom ialt til at koste 202.812 kr.

Allerede i april havde man som direktør antaget J. Jensen, Aarhus, som tiltrådte den 1. september 1909 og iøvrigt havde været medvirkende som rådgiver ved opførelsen og ved indkøb af maskiner etc.

Direktør Jensens ledede slagteriet gennem godt 37 år, hvoraf navnlig krigsårene 1914-18 og 1940-45 bød på mange vanskeligheder, der krævede meget af en leder.

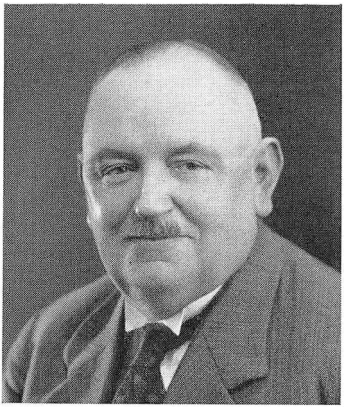

Direktør J. Jensen
1909—1947

Man havde endvidere antaget slagtermester, bogholder og andet personale samt et antal arbejdere. Lønnen til de sidstnævnte var den gang 20 kr. om ugen for faglærte og 16 kr. for ufaglærte, og overarbejdsbetalingen var 45 øre i timen.

Det kan iøvrigt være interessant at drage sammenligning mellem dengang og nu hvad angår taksterne for visse ydelser, og derfor skal nævnes nogle konkrete tal fra de gamle protokoller:

F. eks. måtte andelshaverne betale 2 kr. for at få en gris slagtet til eget brug, — dette honoreres i dag med 10-12 kr., og selv om dette er 5-6 gange mere, så er lønningerne steget til 10 gange så meget som dengang.

Bestyrelsen og repræsentantskabet erholdt, når der var møde, 1 kr. pr. løbende mil i rejsepenge, men da man også havde fastsat bøder for at komme for sent: henholdsvis 25 - 50 og 75 øre, alt efter forseelsens størrelse, kunne det jo blive en tvivlsom godtgørelse, — men det mest forbavsende er vel iøvrigt, at taksterne for befordring gælder uændrede den dag i dag, så det må vel tages som et udtryk for, at det stadig er lysten, der driver værket i slagteriets ledelse.

De samlede driftsudgifter var det første år kr. 4,29 pr. gris mod vore dages godt 13 kr., og så ville udgifterne i dag jo være endnu højere pr. gris, hvis antallet af svin ikke var steget til næsten det tidobbelte.

Med henblik på afsætningen

af slagteriets produkter i England havde man allerede før starten på et møde den 14. august 1909 overdraget salget af bacon til firmaet L. N. Ladefoged, London.

Indehaveren af dette, L. Nielsen Ladefoged, var Sallingbo, og den tillid, den daværende bestyrelse viste ham, må siges at have været velbegrundet, for firmaet, som i dag ledes af en søn af stifteren og har afdelinger i London og Manchester, er stadig en af slagteriets hovedagenter.

Slagteriets personale den 28. juli 1910:

I forreste række ses direktør Jensen og frue samt 2 af børnene, endvidere slagtermester C. Bohn. I anden række ses overdyrlæge J. A. Larsen (med kasket) samt kontorist H. C. Schade og bogholder Spence. I tredie række: mesterstand Andersen (med „svendehat") og tidligere opsynsmand M. Madsen (med stråhat) samt bagerst i døråbningen maskinmester Bertelsen. De øvrige er slagterisvende og arbejdere, heriblandt nogle tyskere.

Herudover har man forbindelse med S. Krogh Nielsen, Grimsby, der selv stammer fra Aars-egnen og begyndte sin løbebane på Aars Slagteri, samt:

Schalburg & Co., Manchester,
Joseph Stocks & Sons, Manchester,
John Loudon & Co., London og
Danish Bacon Co., Leith.

Engelsk karrikatur af L. N. Ladefoged

Det første år slagtedes ialt 10.360 svin, og omsætningen var i penge 766.086 kr., hvilket ikke syner af meget målt med vor tids „udhulede" krone, men det var dengang et absolut solidt grundlag for et slagteri, og slagtningerne steg da også i løbet af de næste 5 år til 20-30.000 svin årligt, men så kom den første verdenskrig, og i de urolige år indtil 1920 varierede de stærkt, — . 1918/19 havde man den mindste slagtning i de forløbne 50 år på kun 6.639 svin.

Den omstændighed, at vi var nabo til den ene krigsførende magt, mens den anden part, England, var vor største kunde, affødte ganske naturligt store vanskeligheder for såvel import som export, og dette fik stor indflydelse på hele svineproduktionen, ikke mindst fordi tilførslerne udefra svigtede, så befolkningen i nogen grad måtte spise det hjemmeavlede korn fra svinene.

De alvorlige forhold afspejler sig i mange protokoltilførsler i disse år. F. eks. står der den 5. august 1914: „Grundet på krigssituationen vedtoges det at standse slagteriets drift foreløbig".

Der betaltes arbejderne 1 kr. pr. dag, sålænge slagteriet var standset, ligesom der ydedes hjælp til det til sikringsstyrken indkaldte personale.

Man „hamstrede" salpeter, øremærker o. a. til et halvt års forbrug, og formanden opfordrer på generalforsamlingen andelshaverne til så vidt muligt at bevare deres gode avlssvin.

En overgang skulle slagteriet levere strøm til elektricitetsværket mod at dette leverede det fornødne brændsel — et godt eksempel på det samarbejde mellem Aars by og oplandets befolkning, der præger egnen.

Krigstiden gav anledning til flere beslutninger, der senere fik stor betydning. Den 14. juli 1914 tilsluttede man sig således „De samvir-

Andelsslagteriernes Fælleskontor, „Axelborg", København

kende danske Andelsslagteriers Fælleskontor" — bl. a. af forsikringsmæssige hensyn, og den 2. januar 1917 indmeldtes slagteriet i „Danske Andelsslagteriers Tarmsalg", der også i dag varetager salget af slagteriets tarme, og i hvis bestyrelse slagteriets direktør, J. Jensen, havde sæde gennem mange år.

I årene indtil krigen udviklede slagteriet sig roligt uden store begivenheder, — at man søgte at honorere tidens krav, forstår man, når man ser i protokollen (1912), at „det vedtoges at anskaffe en cykle til brug for kontorpersonalet i slagteriets tjeneste" — det har sikkert været en særdeles moderne indretning dengang.

Efter krigen viser slagtningerne

en næsten fortsat stigning indtil først i trediverne, og dette nødvendiggjorde forskellige udvidelser, bl. a. af fedtsmelteriets installationer, og i

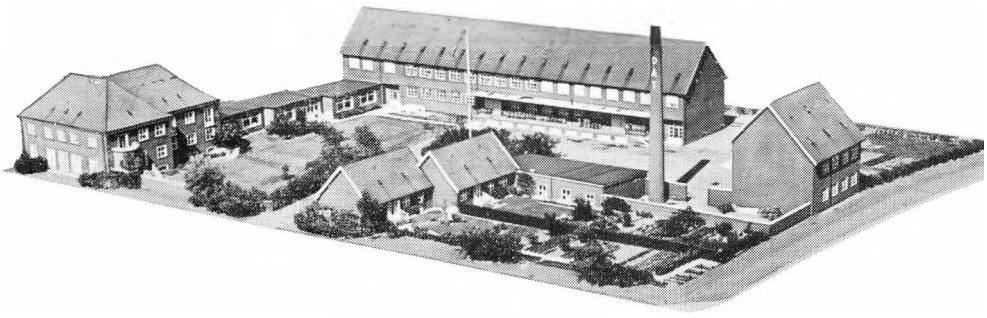

Danske Andelsslagteriers Tarmsalg, Glostrup

1921 går man over til diesel-elektrisk drift i stedet for damp-kraft, og man påbegynder slagtningen af kreaturer.

I 1923 indtraf en mindre brand i området ved svideovnen, men branden fik heldigvis ikke noget alvorligt omfang — skaden androg kun ca. 3.000 kr.

Samme år drøftedes et forslag om financiering af smågrise på kontrakt, men en sådan ordning blev dog først en realitet så sent som i 1936, da et udvalg, bestående af:

Frdr. Larsen, Blære,
Chr. S. Eriksen, St. Binderup,
Anders Andersen, Gl. Overvad,
Niels Frederiksen, Vesterbølle og
Chr. Christensen, Skivum,

førte sagen igennem. Ordningen har siden fungeret upåklageligt, og har kun medført beskedne tab i enkelte tilfælde.

De første år efter krigen steg produktionen kun langsomt, — først i 1921-22 nåede slagtningerne samme højde som før krigen, men efterhånden som restriktionerne lempedes, og der blev nogenlunde fri vareudveksling landene imellem, tog udviklingen atter fart.

En væsentlig årsag hertil var, at det blev muligt at indføre store mængder billigt foderkorn, som i høj grad udnyttedes af svineproducenterne.

Men som bekendt er der sørget for, at ingen træer vokser ind i himmelen, — da verdenshøsten i 1928-29-30 blev særlig stor og fik kritiske prisfald til følge, skabtes der krise i mange lande, og vi undgik heller ikke vor skæbne.

Kristoffersen. *V. Søholt.* *H. C. Schade.*

Kontoret - 1915

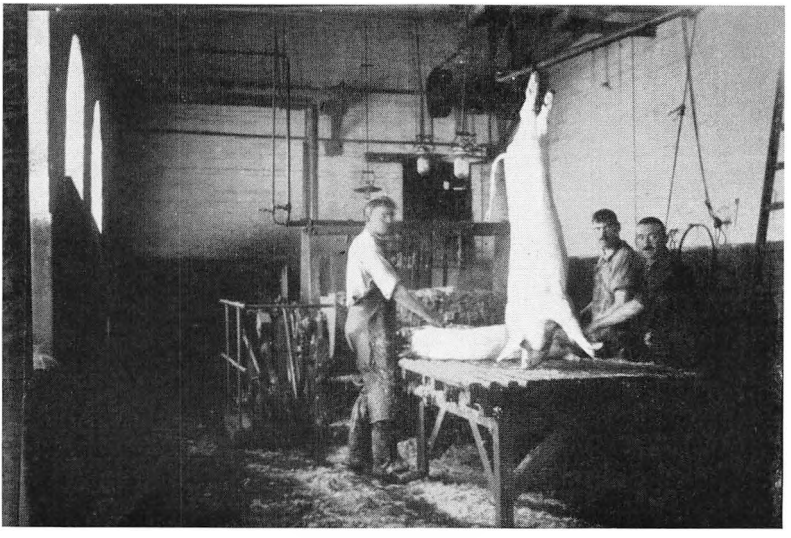

Ved stødbordet 1917

Ophængningen foregik ved at et stykke af glidestangen kunne sænkes ned til stødbordet og med en kæde i den ene ende atter bringes i højde med den øvrige del af stangen.

Ser man på tallene for vor udførsel af flæsk i disse år, viser de en næsten eksplosionsagtig udvikling:

i 1920	exporteredes	42	mill.	kg	flæsk	og	bacon	
i 1925	„	192	„	„	„	„	„	
i 1930	„	306	„	„	„	„	„	
i 1932	„	390	„	„	„	„	„	

Stærkt medvirkende hertil var de mange „svinefabriker", hvor masser af svin blev fedet op med importeret korn af folk, der i mange tilfælde ellers ikke drev landbrug. Disse svin var ofte af en dårlig kvalitet — for fede og med blødt flæsk, — og skadede vort gode renomme.

En yderligere årsag til krisen var, at England i 1931 forlod guldmøntfoden og i 1932 også forlod sin oprindelige frihandelspolitik ved at lægge told på visse landbrugsprodukter, ligesom man regulerede importen af flæsk ved hjælp af en kvotaordning efter hvilken Danmark fik ret til at levere 62 % af Englands totale import.

En sådan udvikling var naturligvis katastrofal for os herhjemme, og til snarest muligt at foretage de nødvendige foranstaltninger herimod dannedes den 18. november 1932 „Landbrugsministeriets Baconudvalg" med formanden for „De samvirkende danske Andelsslagterier", Karl Madsen, Klim, som formand.

Dette udvalg fik vidtgående beføjelser og foretog en regulering af den danske svineproduktion ved hjælp af de såkaldte „Svinekort", som mange andelshavere sikkert endnu har ubehagelige erindringer om. Disse „svinekort" blev efterhånden til et værdipapir, hvis omsætning ofte besørgedes af korthandlere og spekulanter, og det var vel ikke altid, at fortjenesten ved svineproduktionen gik i de rigtige lommer, men en hvilken som helst anden reguleringsform ville vel også kun have været delvis retfærdig, og en regulering var i hvert fald nødvendig, sådan som sagerne stod, herom var vist alle enige.

Virkningen blev også den tilsigtede, — for Aars Slagteris vedkommende kulminerede slagtningerne i året 1931-32 med 73.726 svin, men faldt i løbet af 3 år til ca. 50.000, og her holdt de sig helt til den anden verdenskrig greb så skæbnesvangert ind i vort lands historie.

I 1935 kom en bestemmelse, som forbød slagtning af kreaturer i samme lokaler som svin, — der skulle ske en fuldstændig afsondring af hensyn bl. a. til Englands frygt for mund og klovesyge, og man vedtog da at bygge et særskilt kreaturslagteri, der stort set er det samme i dag, bortset fra udvidelser af staldplads og kølerum.

I 1937 udgik Chr. S. Eriksen af bestyrelsen efter næsten 30 års uegennyttigt arbejde for slagteriet, og som hans efterfølger valgtes gdr. Dahl Dahlsen, Glerup.

Det faldt således også i Dahlsens lod at være formand i en krigsperiode, og vanskelighederne blev denne gang om muligt endnu større end i 1914-18, fordi Danmark ved besættelsen blev direkte indblandet i krigshandlingerne.

Slagteriets drift var også mere sårbar, fordi man nu var afhængig af importeret olie til drift af dieselmotorerne, men også denne

Gdr. Dahl Dahlsen, Glerup (formand fra 1937 til 1946)

gang reddede man sig ved hjælp af tørvene, som ikke var vanskelige at skaffe på egnen. I 1940 blev der monteret gasgeneratorer på den ene dieselmotor i lighed med dem, der under krigen anvendtes på bilerne, bare 4-5 gange større. Det var ikke nogen rar løsning, det var rent ud sagt noget værre griseri, men man reddede sig dog igennem uden standsninger af betydning, men det tog så meget på motoren, at den måtte udskiftes, da man atter kunne gå over til olie-drift.

Med Danmarks inddragelse i krigen og den tyske besættelse oprandt strenge tider. — Det flæsk, der den 9. april var på vej til England, måtte man foreløbig afskrive, — det drejede sig om ca. 18 mill. kr., og Baconudvalget måtte derfor gøre et tilsvarende lån i Andelsbanken for at kunne betale slagterierne, der jo havde afregnet de pågældende svin til leverandørerne.

Disse penge blev derefter igen opkrævet hos leverandørerne gennem en afgift på 8 kr. pr. gris, indtil der var fuld dækning.

Efter krigen fik man efter mange vanskelige forhandlinger disse penge hjem fra England. En del af dem blev anvendt til opførelse af 3 store svineforsøgsstationer, en på Sjælland, en på Fyn og en i Jylland, mens en del anvendtes til opførelse af Slagteriernes Forskningsinstitut i Roskilde, og resten udbetaltes til slagterierne.

For Aars Slagteris vedkommende anvendtes disse penge til afskrivning på anlægget og henlæggelse til reservefond, samt betaling af eengangsskat.

Forholdene under besættelsen var meget vanskelige, for selv om slagterierne nød visse begunstigelser i retning af tildeling af visse fornødenheder, var det langt fra nogen tilfredsstillelse, at vor produktion, gennem den tvungne export og leverancerne til den tyske „Værnemagt", sådan set var med til at forlænge krigen, og der kunne fortælles adskilligt om, hvorledes man på slagterierne søgte at putte tyskerne blår i øjnene til gunst for den hjemlige befolkning, men det vil føre for vidt i denne korte beskrivelse af et enkelt slagteris historie.

Med den nedadgående produktion forsvandt naturligvis snart regulering og „svinekort", og med de begrænsede mængder fodermidler fik man ret hurtig rationering af kød og flæsk i stedet, og i dag kan vi vel med nogen berettigelse diskutere, hvad der er værst, — at have for få svin eller for mange, for vi har for alvor prøvet begge dele.

Det laveste slagtetal nåede slagteriet i denne omgang i året 1942-43 med kun 14.537 svin, men de vanskelige forhold gav foruden besvær-

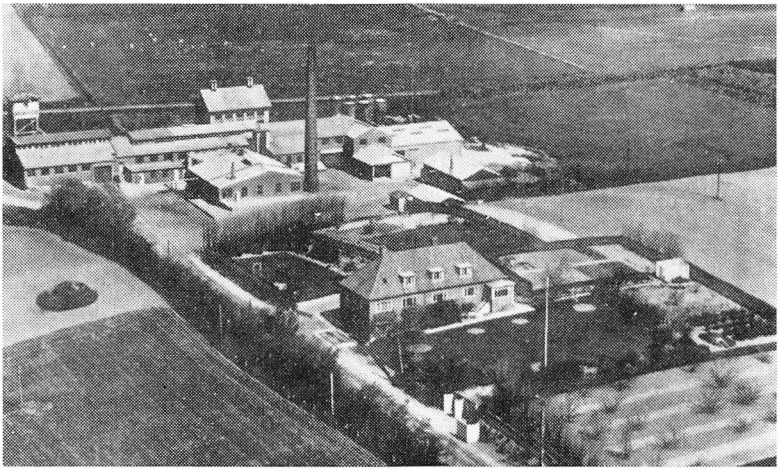

Kødfoderfabriken „Kronjyden"

ligheder også denne gang anledning til forskellige nydannelser, som fik blivende værdi.

F. eks. vedtoges i 1940 at oparbejde en driftsfond på 1 krone pr. gris, der skulle være til rådighed som driftskapital i en periode på 5 år, hvorefter pengene skulle tilbagebetales andelshaverne. Perioden blev i 1945 ændret til 10 år, og denne kapital er vokset med de stigende slagtninger, så den i dag er ca. 700.000 kr., selv om tilbagebetalingen af de først indskudte penge begyndte i 1950.

I 1941 indtrådte slagteriet i „Kødfoderfabriken Kronjyden" i Essenbæk ved Randers, dels fordi det blev forbudt at have destruktionsanstalt på selve slagteriet, og dels fordi man derved åbnede mulighed for, at andelshaverne kunne levere deres selvdøde dyr til denne fabrik og således ikke udelukkende være henvist til at tage imod de priser, som forskellige private fabriker fandt for godt at betale.

Denne virksomhed har gavnet egnens landmænd meget gennem årene.

„Kronjyden" er i dag en moderne, velkonsolideret fabrik, som ejes af 11 slagterier og betjener et område, der strækker sig fra det nordligste Salling til Grenaa på Djursland, og fra Limfjorden til syd for Silkeborg, og der er mulighed for yderligere tilslutning af enkelte slagterier.

Samme år medvirker man ved oprettelsen af Export-Samlestalden i Aars, der også stadig består som en betydelig virksomhed, og i 1945 træffer man aftale med D.L.K. om et samarbejde således, at slagteriet

Blodalbuminfabriken NAFA, Nørresundby

fører regnskabet for dette selskab og ordner afregning af dyrene, — et samarbejde, der siden er forløbet på bedste måde.

Der førtes endvidere forhandlinger med Aars kommune om eventuel oprettelse af offentligt slagtehus, men dette spørgsmål fandt dog ikke sin løsning i første omgang.

I 1946 optoges slagteriet som medlem i N. A. F. A. (Nordjyske Andelsslagteriers Fabriker, Nørresundby).

Direktør G. Uhrbrand Nielsen

Dette selskab varetager behandlingen og salget af blodet fra de fleste jyske slagterier.

Fabriken fremstiller blodalbumin, der anvendes i krydsfinerfabrikationen, og har export til mange lande.

På generalforsamlingen den 26. oktober 1946 bebudede slagteriets mangeårige direktør, J. Jensen, sin afgang på grund af alder, idet han takkede for de mange års ansættelse, og såvel formanden, Dahl

Dahlsen, som den tidligere formand, Chr. S. Eriksen, bragte ham en tak for samarbejdet, ligesom han blev hyldet af generalforsamlingen.

Som hans afløser antoges fra 1. januar 1947 Ebeltoft Slagteris hidtidige direktør, G. Uhrbrand Nielsen.

Da tyskerne endelig i maj 1945 gav op

var forholdene for slagterierne meget vanskelige.

Afsætningen måtte omlægges, og man rettede naturligvis atter blikket mod vest, men der gik nogen tid, inden forholdene afklarede sig, både praktisk og økonomisk.

England optrådte som een stor kunde, og det var derfor også nødvendigt, at der kun blev eet samlet udbud fra Danmark. „Landbrugsministeriets Baconudvalg", hvis formand var formanden for „De samvirkende Danske Andelsslagterier", gdr. Marius Byriel, Hammel, førte mange og lange forhandlinger med „Ministry of Food" (det engelske fødevareministerium), og disse resulterede i en „langtidsaftale" om priser og kvantum, foreløbig gældende til 1. oktober 1946.

Denne form for handel fortsatte i 10 år helt op til 1956, da det atter blev muligt at genoptage samarbejdet med de gamle danske bacon-agenter, men dog således, at salget for samtlige slagteriers vedkommende sker gennem „Eksport-Svineslagteriernes Salgsforening", der afløste det ministerielle „Baconudvalg". Det enkelte slagteri kan dog bestemme, gennem hvilke agenter man ønsker slagteriets flæsk afsat, selv om det fra Salgsforeningen afregnes til ens pris til samtlige slagterier.

På et bestyrelsesmøde den 30. december 1946 afslog Dahl Dahlsen at lade sig genvælge som formand for bestyrelsen, fordi han havde afstået sin ejendom og ikke længere var aktiv landmand. Han blev dog siddende i bestyrelsen til hans valgperiode udløb i 1948. Dahlsen havde da siddet i slagteriets ledelse i 20 år. Han døde i 1954.

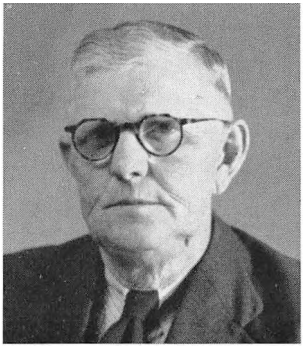

Gdr. Anders Thomsen, Sroldrup (formand fra 1946-1950)

Som Dahlsens efterfølger valgtes gdr. Anders Thomsen, Svoldrup, som bestyrelsens formand.

At blive den tyske besættelse kvit var som at vågne af en ubehagelig drøm, men alle problemer var ikke dermed løst, — de mange år uden tilførsler ude fra bevirkede, at maskiner og materiel var slidt mere end godt var, uden at det havde været muligt at foretage tilstrækkelige reparationer for slet ikke at tale om fornyelser, og udviklingen indenfor branchen havde man heller ikke kunnet følge op, så store vanskeligheder lå forude, — der var nok at tage fat på.

Slagtningerne var ganske vist stadig kun minimale, ca. 30.000 svin årligt, men man måtte forudse en stigning i produktionen, og man måtte være i stand til at behandle og afsætte varerne på den rigtige måde, og der var sket meget på disse områder i andre lande i krigsårene.

Man begyndte med at indkøbe nye maskiner til pølsefabriken, og i 1947 overtog man en slagterforretning i Himmerlandsgade, idet byen efterhånden var vokset så stærkt, at man fandt det ene udsalg på slagteriet utilstrækkeligt.

Forhandlingerne med kommunen blev genoptaget, og i 1950 oprettedes overenskomst således, at slagteriets kreaturslagteri, efter visse ændringer, kom til at fungere som byens offentlige slagtehus.

Den ventede stigning i slagtningerne udeblev ikke, og man måtte nødvendigvis foretage en udvidelse af virksomheden.

Først blev indkøbt et nyt og større dieselanlæg, og i 1951 købtes et hidtil af Privatbanen lejet areal, og man tog fat på at bygge en ny og større saltekælder, således at den gamle kunne anvendes til udvidelse af kølerummene.

Man fik også i høj grad brug for de forbedrede pladsforhold, for i 1953-54 passerede slagtningerne rekorden fra før krigen, og de har ligget langt over denne siden, så uden disse udvidelser ville det ikke have været muligt at opfylde de veterinære og kvalitetsmæssige krav, der i dag stilles til vore produkter.

Den stigende arbejdsmængde nødvendiggjorde ligeledes udvidelse af folkelokalerne, som nyindrettedes i den tidligere destruktionsbygning, der stod tom. Her indrettedes også laboratorium og lokaler til veterinærkontrollen.

På generalforsamlingen den 21. oktober 1950 meddelte Anders Thomsen, at han ikke ønskede genvalg til bestyrelsen, da han havde afhændet

sin ejendom, og på et senere møde konstituerede bestyrelsen sig derefter med gdr. Kr. Vestergård, Braulstrup, som formand, idet den hidtidige næstformand, gdr. Otto Frendrup, Lundgårde, også havde trukket sig tilbage af helbredshensyn.

Gdr. Kristian Vestergaard, Braulstrup (formand fra 1950)

Vestergård har fungeret som formand siden og har været med i hele den store udvikling, der er sket siden krigen, idet han netop i år har været medlem af bestyrelsen i 20 år.

I 1951 tilsluttede man sig „Hudecentralen", der i dag har afdelinger i Glostrup og Brabrand, og varetager behandling og salg af huder og skind fra så godt som alle landets slagterier og destruktionsanstalter.

Efter krigen optog mange slagterier produktionen af kødkonserves, og da der i hvert fald de første år var stor mangel på fødevarer, var det ikke vanskeligt at sælge disse produkter, selv om de var af varierende kvaliteter.

En del jyske slagterier fandt imidlertid, at en sådan produktion burde centraliseres, da det ikke i det lange løb ville være heldigt med mange

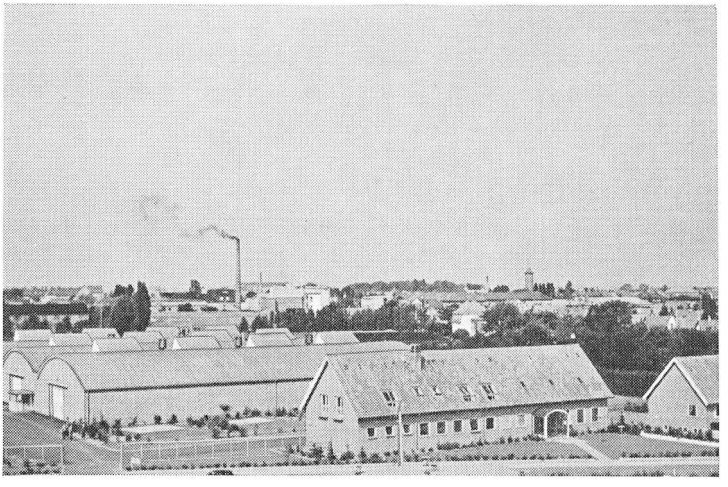

Hudecentralen i Glostrup

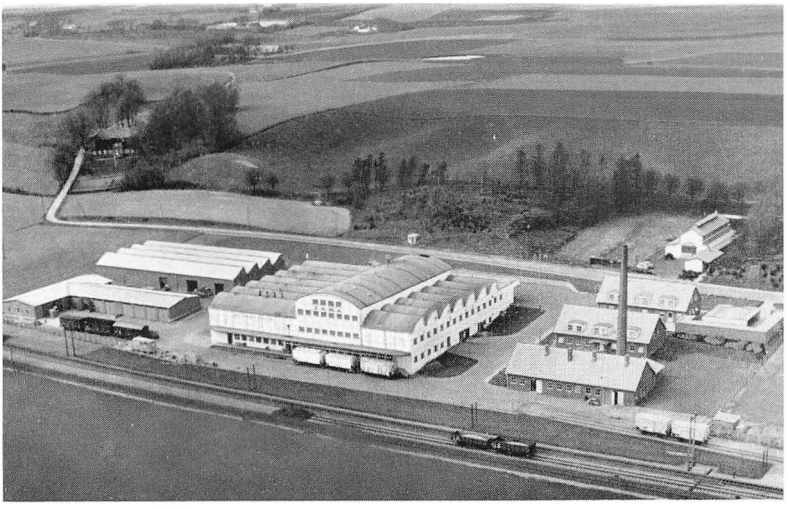

Jyske Andelsslagteriers Konservesfabrik, Brabrand

små konservesfabriker, men at dansk kødkonserves burde sælges i store kvanta under så få mærker, som muligt, hvis man skulle kunne klare sig på verdensmarkedet.

Fra Aars Slagteris side støttede man disse planer, og i 1951 gik man sammen med 18 andre slagterier i gang med at bygge „Jyske Andelsslagteriers Konservesfabrik" i Brabrand ved Aarhus.

Denne fabrik har i de forløbne år med store omkostninger oparbejdet et betydeligt salg til over 100 forskellige lande, og har nu en omsætning på 60—70 mill. kr. årligt.

Helt fra starten i 1909

og til den 1. april 1948 blev den veterinære kontrol på virksomheden varetaget af overdyrlæge J. A. Larsen, Aars, som på dette tidspunkt faldt for aldersgrænsen, og det var med beklagelse, man på slagteriet måtte tage afsked med overdyrlægen efter de mange års samarbejde.

Som overdyrlæge efterfulgtes J. A. Larsen af sin søn, overdyrlæge Kaj L. Larsen, der stadig beklæder stillingen.

Den 10. maj overtog slagteriet en ejendom i Hornum efter en afdød kunde, og har nu ialt 3 detail-udsalg med en årlig omsætning på langt over en mill. kroner.

Udviklingen er i de senere år gået i retning af, at fremstillingen af pølser og fedevarer i de enkelte private husholdninger tager af med stærke skridt på grund af mangel på hushjælp, og fordi flere og flere husmødre har udearbejde, og krigsårenes rationering og manglen på arbejdskraft har ligeledes medført, at den enkelte slagter ikke selv fremstiller pølser og pålæg i samme omfang som før, ligesom han, i modsætning til før krigen, køber sit flæsk i opskåret tilstand i stedet for som hele svin.

Overdyrlæge J. A. Larsen (1909-1948)

Hele denne udvikling har væltet produktionen af færdigvarer over på slagterier og fabriker, og for at kunne følge med på disse områder, besluttede man i 1955 at foretage en udvidelse af pølsefabriken, idet man først flyttede butik og kontorer ud i en moderne og tidssvarende administrationsbygning beliggende foran slagteriet med facade til Gislumvej, og der var også ved denne lejlighed grund til at tænke med taknemlighed på slagteriets første bestyrelse, fordi de havde sørget for så rigeligt areal, at det var muligt at placere denne bygning på det rigtige sted i forhold til det øvrige anlæg.

Man udvidede derefter pølsefabrik og en-gros ekspedition indenfor rammen af de gamle bygninger, og selv om pladsen her også er begrænset, har man alligevel fået pæne og praktiske lokaler til fabrikationen af fedevarer og til betjening af den efterhånden store kundekreds.

Overdyrlæge Kaj L. Larsen (fra 1948)

I 1958/59 er foretaget en udvidelse af tarmrenseriet, og denne afdeling fremtræder nu i moderne og tiltalende skikkelse ligesom arbejdsgangen er rationaliseret.

Alle disse fornyelser har naturligvis kostet ikke så få penge, men såvel bestyrelsen som repræsentantskabet, der har gennemført alle disse udvidelser og derigennem søgt at følge med i tidens udvikling, har samtidig haft for øje at føre

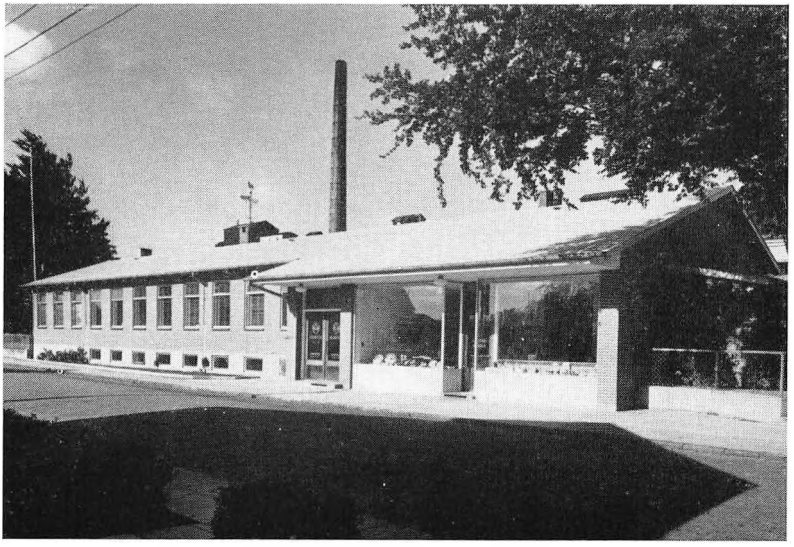

Den nye administrationsbygning set fra Gislumvej

en sådan økonomisk politik, at det har været muligt at foretage afskrivninger, der står i forhold til investeringerne, således at det ved udgangen af de første 50 år af slagteriets virke kan siges, at det er et vel konsolideret foretagende, der er i stadig udvikling, — det sidste bekræftes yderligere derved, at man i jubilæumsåret har vedtaget at udvide slagteriet med et moderne fryseri, således at det bliver muligt at foretage opbevaring i længere tid, så salg kan finde sted på et gunstigt tidspunkt, og således, at man bliver i stand til at fremstille dybfrosne produkter, — en udvikling, vi i dag nok kun står ved begyndelsen af.

Den første paragraf i slagteriets love omtaler formålet:

„at slagte andelshavernes svin og øvrige slagtedyr samt tilvirke og afhænde produkterne af disse o.s.v.", men desuden nævnes: *„selskabet skal endvidere på forskellig måde arbejde for at ophjælpe egnens svinebestand"*, — og denne beretning om slagteriets virke gennem årene ville derfor være ufuldstændig, hvis den ikke indeholdt lidt om, hvorledes denne bestemmelse er søgt opfyldt.

Ser man i det første års regnskab, får man et indtryk af svinenes kvalitet for 50 år siden, idet der findes en oversigt over klassificeringen, der så således ud:

I. klasse	48,8 %
II. klasse	33,8 %
III. klasse	13,8 %
diverse	3,6 %

Det er ganske vist lidt usikkert, hvilke regler der dengang blev lagt til grund for klassificeringen, men det er helt sikkert, at kravene ikke var tilnærmelsesvis så store, som dem, der stilles i dag, og det er derfor ganske afgjort, at svinene, målt med vore dages målestok, i virkeligheden var betydeligt ringere, end ovennævnte tal viser.

Ser man derefter på klassificeringen for året 1958-59, der var således:

I. klasse	69,2 %
II. klasse	27,6 %
III. klasse	3,2 %

kan det straks konstateres, at man i hvert fald ikke har siddet paragraffen overhørig, og der er da også på dette felt udført et anerkendelsesværdigt arbejde gennem årene.

Allerede i 1911 erkender man, at det er nødvendigt at forbedre svinenes kvalitet, og man indførte derfor nogle avlsorner fra England til at krydse den hjemlige race med.

Disse var, forinden de toges i brug, opstaldet i karantæne hos dyrlæge Larsen, Aars, og hos dyrlægen i Farsø, hvorefter de blev udstationeret

hos henholdsvis Lassen Stephansen i Farsø og Kr. Hansen i Binderup, hvor de stod til afbenyttelse for 3 kr. pr. so.

Senere, da svineavlsarbejdet blev mere organiseret herhjemme, gik man over til at købe avlsorner på de statsanerkendte avlscentre, og mange hundrede gode orner er i tidens løb indkøbt til andelshaverne med tilskud fra slagteriet, og allerede på et tidligt tidspunkt har man ydet præmier til de bedste avlsdyr på dyrskuerne og givet egnens husmandsforeninger tilskud til indkøb af gode avlssøer.

Efterhånden som svinebestanden voksede, og interessen for avlsarbejdet bredte sig, har man fra slagteriets side søgt at imødekomme andelshavernes ønsker om yderligere hjælp og vejledning.

I 1947 udpegedes et kåringsudvalg bestående af:

Kr. Pilgård, Hornum,
Hans Pedersen, „Bjergvang", Gøttrup, og
slagteriets formand, Kr. Vestergaard, Braulstrup,

som sammen med husdyrbrugskonsulent Sigurd Jensen, Aars og direktør Uhrbrand Nielsen har foretaget kåring af søer og orner hvert efterår,

Forsøgsstationen „Nordjylland", Vestbjerg

og man har medvirket i arbejdet for svineavlen gennem opretholdelse af en fælles forsøgsstation for Aalborg, Thisted og Hjørring amter. Denne havde i mange år til huse på gården „Ny Vraa" i Vendsyssel, men i 1954 vedtog man at bygge en selvstændig forsøgsstation i Vestbjerg. Denne fik navnet „Nordjylland" og undergår allerede, kun 5 år efter opførelsen, en udvidelse, da den ikke var i stand til at modtage alle de svin, fremavlerne ønskede indsendt til forsøg.

Fremgangsmåden med udstationering af orner har i de senere år ændret sig, idet der efterhånden er opstået såkaldte ornecentraler forskellige steder på den måde, at en mand indkøbte et større antal orner og begyndte at køre rundt med disse, og det kan ikke nægtes, at dette selvfølgelig, med den nuværende store produktion, er adskilligt lettere end at transportere søerne til orne.

Til at begynde med var det ofte noget tilfældigt, hvilken kvalitet disse centralers orner var af, for ofte var der set mere på prisen end på kvaliteten, og ornernes behandling lod også meget tilbage at ønske. Det var derfor indlysende, at der måtte gøres noget, hvis man ville undgå, at kvaliteten af vort bacon ikke i for høj grad kom til at afhænge af tilfældigheder, og man kontaktede derfor fra slagteriets side disse ornecentraler.

Dette resulterede i en overenskomst, som stillede visse krav til ornecentralernes materiale og indretning, — en del uegnede orner blev sat ud, — og alle ny-indkøb skulle foretages under slagteriets kontrol.

Samtidig gav den også ornecentralerne bedre økonomiske vilkår, idet slagteriet nu yder halvdelen af beløbet ved indkøbet af ornerne, mod også at få halvdelen af værdien, når ornen er udtjent.

På grundlag af denne overenskomst eksisterer i dag et fortrinligt samarbejde mellem slagteriet og ornecentralerne i Sønderup, Hornum, Østrup, Gedsted og Ullits, og det har været en fornøjelse at se f. eks. på dyrskuerne, hvorledes disse centraler er vokset med opgaven.

Man kan så spørge, om der er gjort tilstrækkeligt for at forbedre svinenes kvalitet gennem de mange år, og retter man spørgsmålet til vore kunder, bliver svaret nok benægtende, for kravene om magert flæsk er vokset meget stærkt de senere år, og det fortsætter nok indtil der kun er sværen tilbage på svinene, så der stilles stadig store krav til de danske svineproducenter med hensyn til at følge med i folks spisevaner.

Det må i denne forbindelse nævnes, at man i de senere år er blevet mere opmærksom på, at det foruden avlen er særdeles nødvendigt at

lægge vægt på den rigtige fodring, og der er gennem Samvirksomheden udfoldet mange bestræbelser for at oplyse producenterne herom gennem pjecer, radioforedrag og oprettelse af demonstrationsbrug.

Dette har igen givet sig udslag i oprettelsen af svinekontrolforeninger, og her på egnen har slagteriet medvirket ved financiering af disse foreningers arbejde.

Det må også fremdeles være en af slagteriets opgaver at være med til at forbedre egnens svinebestand, og det må da være et beskedent jubilæumsønske, at andelshaverne vil gøre deres til, at der drages mest mulig nytte af de hjælpemidler, som slagteriet kan stille til rådighed på dette område.

„At tilvirke og afhænde produkterne af svinene på den for andelshaverne bedste måde"

har ikke været det mindst vigtige gennem tiderne, og problemerne i denne forbindelse er sådan set ikke blevet mindre siden starten, — tværtimod — det meget store antal svin, vi har i dag, gør, at arbejdet med afsætningen er en stor og krævende opgave, som fordrer en indsats af et betydeligt antal personer og store investeringer i maskiner, for at den kan løses „på den for andelshaverne bedste måde", som der står i formålsparagraffen.

Bortset fra krigsårene har det fundamentale i slagteriets afsætning været, som det også er i dag, salg af bacon til England, og den tidligere omtalte kendsgerning, at et firma har forhandlet slagteriets bacon i alle 50 år, siger vel også lidt om, at dette flæsk ikke har været af helt dårlig kvalitet.

At salget nu foregår gennem Slagteriernes Salgsforening forhindrer ikke, at der stadig stilles strenge krav til det enkelte slagteris produkter, og det er derfor en tilfredsstillelse, at man stadig kan modtage rapporter fra agenterne af følgende ordlyd:

> This week we carried out a usual routine inspection of your bacon. The bacon concerned was five bales ex the s.s. „Ficaria".
>
> This bacon was in a good, dry condition, butchering was satisfactory and the sides were well trimmed.
>
> The sides inspected were correctly graded and well baled. The cure was satisfactory for the time of year".

At baconfremstillingen blev det bærende i slagteriets afsætning er ganske naturligt, eftersom slagteriet nu engang er beliggende i en ret tyndt befolket egn med relativ stor afstand til byer af betydning, således at mulighederne for et stort hjemmemarkedssalg ikke var til stede.

Men befolkningstilvækst og forbedrede transportmidler i forbindelse med den tidligere omtalte mangel på hushjælp og arbejdskraft har ændret dette forhold noget.

Ser man f. eks. på året 1931-32, der er det største år før krigen og sammenligner det med 1957-58, ser man ændringen tydeligt:

	1931/32	1957/58
Baconsvin exporteret til England	67.714	60.055½
anden export	0	3.937
svin solgt i København	5.005	4.790½
svin til opland, pølsefabrik etc.	732	22.904
svin kasserede	360	382
svin slagtede for andelshavere	0	3.310
	73.811	95.379

Ganske vist er dele af de i 1957-58 under oplandssalg nævnte 22.904 svin gået til konservesfabrikation, men til gengæld er salget af pølsevarer og affald i oplandet, — der ikke er medregnet i dette tal, — også steget meget stærkt, og slagteriet står i dag med en betydelig lokal kundekreds, som der nu i jubilæumsåret er al mulig grund til at bringe en velment tak for godt og behageligt samarbejde med afsætningen af slagteriets produkter.

I årenes løb er mange ikke exportegnede svin solgt gennem kommissionærer i Københavns Kødby, hovedsagelig de to gamle anerkendte firmaer Anton Boyers Eftflg. og Thingvad & Tougaard (nu Knud Iversen), som begge fortjener tak for samvittighedsfuld betjening.

Produktionen af fedt er af betydelig størrelse, ca. 300.000 kg årligt, og salget heraf foregik før krigen navnlig til Tyskland, men finder nu sted gennem Salgsforeningen til mange forskellige lande, hvoraf bl. a. England aftager en stor part, som leveres færdigpakket fra Salgsforeningens pakkecentral.

Af de forskellige biprodukter, populært kaldet „affald", afsættes en stor del på hjemmemarkedet, men dette kan dog langt fra aftage det hele, og store mængder lever, nyrer o. l. er i tidens løb exporteret til

Tyskland. I de senere år har England også meldt sig som køber til disse varer, der pakkes i små trækasser og dybfryses inden afsendelsen.

I slagteriets første år var det ikke alle biprodukter, der blev udnyttede, — i hvert fald ikke i så høj grad som nu, — dette gælder f. eks. blod og tarme, der i dag behandles på de tidligere omtalte specialfabriker, — og visse kirtler anvendtes overhovedet ikke, — det gælder bl. a. bugspytkirtlerne, hvoraf der nu laves insulin, der anvendes mod sukkersyge, og hypofyser, hvoraf fremstilles gigtmidlet ACTH.

Et kapitel for sig er grisetæerne. — Af disse har slagteriet en årlig produktion på ca. 120.000 kg, et kvantum, der slet ikke er brug for herhjemme, og som det ofte kan være vanskeligt at sælge.

Slagteriet har gennem mange år haft en export af disse, samt forskellige andre affaldsdele, til den nye stat GHANA i Afrika, der tidligere var en engelsk koloni og før den tid igen i dansk besiddelse.

Denne export af danske grisetær er iøvrigt af gammel dato, for adskillige år siden digtede „Ærbødigst" i B.T. herom:

Pigen der blev „købt" for en tønde grisetær

„Når en Zambesi-neger
skal vælge sig en brud,
så kan han ikke drage
med tomme hænder ud, —
hvis ikke gode varer
til bytte med han har,
så bliver straks på porten
han smidt af svigerfar.

For slagteriprodukter
især af dansk export
en negerhøvding giver
sin yndlingsdatter bort.
Når grisetær de bringer,
så kan de koner få —
en fader gerne veksler
en datter for en tå. —"

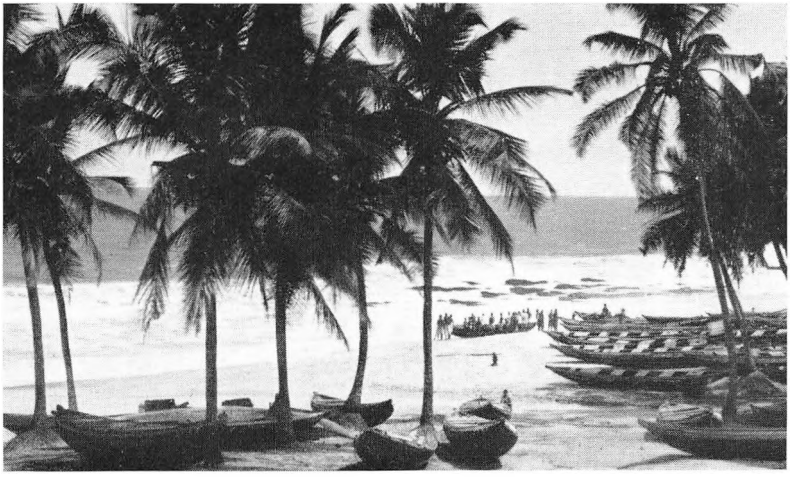

Fra kysten ved hovedstaden Accra i Ghana

Det var naturligvis i nogen grad ment som en spøg, men det pudsige er, at vi faktisk er i stand til at bekræfte, at der alligevel er noget om snakken.

En af vore forretningsforbindelser opholdt sig for nogle år siden i længere tid i GHANA, eller Guldkysten, som det hed den gang, og han havde der en indfødt „Boy", som han satte stor pris på, og som han gerne ville gøre en tjeneste, da han rejste hjem.

Denne Boy havde en kæreste og ville gerne giftes, men han var en fattig fyr, og det havde lange udsigter, idet det nemlig dernede er sådan, at det er brudgommen, der skal bringe en medgift, — han må altså faktisk „købe" sin kone (hvilket er naturligt nok, da det hovedsagelig er kvinderne, der bestiller noget dernede).

Vor forretningsforbindelse besluttede derfor at hjælpe ham, og til den ende bestilte han en tønde prima danske grisetær, og to måneder senere (så lang tid varer det at fragte godset derned) kunne „Boyen" og hans pige fejre bryllup, og medgiften var en tønde grisetær fra Aars Slagteri.

Men det mest morsomme ved historien er vel næsten, at brudeparret var muhamedanere og derfor ikke selv måtte spise svinekød, — men hensigten helliger jo midlet, som man siger.

I de senere år har slagteriet også haft export til Vest-Indien af visse affaldsdele samt spegepølser — af sidstnævnte går også en del til England, og den nyeste exportgren er fedekalve til Italien. — Kalvene købes hovedsagelig på Aars marked, og denne forretning er medvirkende til en bedre udnyttelse af kreaturslagteriet.

Dette var i korte træk lidt om afsætningen, der skifter form i tidens løb efter salgsmuligheder og efterspørgsel og altid vil være et broget og foranderligt billede at betragte, — i bogstavelig forstand ikke mindst i vor tid, hvor farvestrålende emballager og etiketter er blevet et nødvendigt led i salgsbestræbelserne.

Det har været min opgave i det foregående, efter fattig evne, at skildre omstændighederne ved slagteriets start og nogle af de begivenheder, der har været af betydning for dets trivsel i de forløbne 50 år, og skulle et eller andet være glemt eller ufuldstændigt, håber jeg, at man vil bære over hermed. Jeg har kun været med i en brøkdel af de 50 år og kan derfor heller ikke afslutte denne beretning uden en oprigtig tak til gamle og nuværende bestyrelsesmedlemmer og iøvrigt alle, som har været mig behjælpelig med at samle stoffet.

Der er sikkert mange flere, som fortjener at blive husket for deres indsats for slagteriet, end de heri nævnte, ikke mindst blandt dem, der har deres daglige gerning på virksomheden, og jeg vil derfor gerne slutte med en oprigtig tak til alle gamle og nuværende arbejdere og funktionærer for godt og trofast medarbejderskab gennem årene.

Må det endelig være tilladt at ønske for slagteriet, at der fremdeles må være mænd i ledelsen, som med formålsparagraffen for øje vil arbejde for, at slagteriet kan følge med på det tekniske område og hævde sig på det salgsmæssige, således at det altid kan siges, at virke „på den for andelshaverne bedste måde".

Så længe, der er en udvikling i vort samfund, må en virksomhed følge med i den, hvis den vil bestå.

Aars, i juli 1959.

G. Uhrbrand Nielsen.

Bestyrelsesmedlemmer gennem de 50 år...

1909	Chr. S. Eriksen, St. Binderup (formand fra 1909 til 1937)
—	Kr. Hansen, L. Binderup
—	Forpagter Sloth, Smorup.
—	Lars Bøgh, Giver
—	Jens Amtoft, Aars
1911	Kr. Bertelsen, Haubrogaard
1916	Johs. Mikkelsen, Fandrup
1917	Niels Nielsen, Jelstrup.
1918	Anders Binderup, Holmager
1921	Lars Bøgh, Giver (valgt 2. gang)
1923	Th. Jensen-Sønderup, Sønderup
1924	Anders Kristensen, Nyrup
1925	Peder Mikkelsen, Gundestrup
1928	Dahl Dahlsen, Glerup (formand fra 1937 til 1946)
—	Søren Gregersen, Ebdrup
1931	A. Bach, Aars
—	Jens Pedersen, Kastrupgaard
1933	N. Liengaard, Svoldrup
—	Chr. Andersen, Viderupgaard
1935	Fr. Larsen, Blære
1937	Anders Andersen, Gl. Overvad
1938	Anders Thomsen, Svoldrup (formand fra 1946 til 1950)
1939	Kr. Vestergaard, Braulstrup (formand fra 1950)
1943	Otto Frendrup, Lundgaarde
1948	Anders Høgh Nielsen, Testrup
1949	Niels Jensen Høgh, Hvorvarp
1950	Kr. S. Eriksen, Stenildvad
—	Søren Mikkelsen, Farsø
1957	Kr. Jensen, Svoldrup.

Bestyrelsen pr. 1. juli 1959

Kr. Vestergaard, Braulstrup, formand
Anders Høgh Nielsen, Testrup, næstformand
Niels Jensen Høgh, Hvorvarp
Søren Mikkelsen, Farsø
Kr. Jensen, Svoldrup

Formænd for repræsentantskabet gennem de 50 år

1909	Anders Christensen, Blære
—	Niels Krogh, Bredhalegaard
1913	Niels Nielsen, Jelstrup
1915	Chr. P. Nielsen, Morum
1927	A. Myrhøj, Krogstrup
1929	Kr. Andersen, Viderupgaard
1933	Anders Andersen, Gl. Overvad
1937	Lars Skovhus, Blære
1946	Niels Søndergaard, Bislev
1952	Chr. O. Nielsen, Pisselhøj
1954	Jacob Gundersen, Ulstrup (nuværende formand)

Lokale revisorer

1909	Kr. Glerup, Jelstrup
—	Niels Kristensen, Nyrup
—	Niels Kristensen, Ullits
—	Anton Poulsen, Haubro
1917	Poul Poulsen, Gundestrup
1922	Søren Larsen, Lynnerup
1923	Lars Bøgh, Giver
1936	Lars Madsen, Gislum
1939	Niels Liengaard, Svoldrup
1940	A. Andersen, Taudalgaard
1943	Kr. S. Eriksen, Stenildvad
1944	Chr. Bruun, Dronningholm, Aars
1950	Ths. Svenningsen, Toftgaard, Hornum
1951	Niels Simonsen, Gyvelgaard, Hornum

Fungerende revisorer

Chr. Bruun,
Dronningholm,
revisor

Niels Simonsen,
Hornum,
revisor

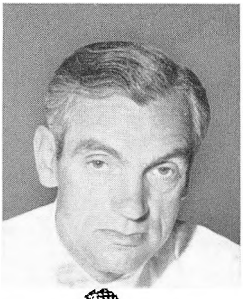

O. Bjerrum,
Aarhus,
slagteriets statsaut. revisor siden 1944

Bestyrelsen og repræsentantskabet i jubilæumsåret:

Stående fra venstre mod højre: Sv. Lassen, Ingerslev Christensen, Sig. Søndergaard, Jensen-Sønderup, Chr. Lund, Ths. Thomsen, Rye Staun, Chr. Jeppesen, Jac. Gundersen, Fr. Frederiksen, N. Dalum Poulsen, E. Thorn, S. Børresen, J. Stubberup, A. Nøhr, Kr. Kristiansen. Siddende fra venstre mod højre: Chr. Andersen, Kr. Jensen, N. Jensen Høgh, Kr. Vestergaard, G. Uhrbrand Nielsen, A. Høgh Nielsen, Søren Mikkelsen, Chr. Christiansen.

Nogle tal som viser udviklingen gennem de 50 år

	Antal svin	Afskrivninger	Omsætning	Antal kreaturer
1910	10.360	6.722	766.086	
1911	17.719	17.921	1.180.482	
1912	22.328	11.190	1.641.794	
1913	21.460	12.434	1.804.148	
1914 1/1-31/7	14.503	6.018	1.187.311	
1914/15 1/8-31/7	28.069	13.688	2.688.330	
1915/16 „ „	21.552	20.462	3.100.320	
1916/17 „ „	26.331	12.943	3.814.009	
1917/18 1/8- 4/5	10.711	9.720	1.695.997	
1918/19 5/5-30/6	6.629	16.167	1.629.475	
1919/20 1/7-31/7	10.373	12.865	3.411.121	
1920/21 1/8-31/7	19.219	12.629	5.691.056	
1921/22 „ „	29.359	40.612	5.359.803	
1922/23 „ „	40.485	13.637	6.391.805	
1923/24 „ „	53.600	21.667	7.773.737	
1924/25 „ „	50.079	19.146	8.293.895	
1925/26 „ „	44.494	29.682	6.207.640	
1926/27 „ „	61.890	20.678	6.334.460	
1927/28 „ „	69.076	16.214	6.605.166	
1928/29 „ „	59.992	28.946	6.907.994	
1929/30 „ „	57.697	8.000	6.570.807	
1930/31 „ „	69.787	4.700	4.889.334	
1931/32 „ „	73.726	4.700	3.961.576	472
1932/33 „ „	66.746	4.700	4.954.616	856
1933/34 „ „	53.922	35.989	5.224.037	441
1934/35 „ „	47.389	4.700	5.346.869	388
1935/36 „ „	46.467	22.211	5.065.832	367
1936/37 „ „	47.486	18.243	5.124.482	688
1937/38 „ „	46.020	19.479	5.854.133	979
1938/39 „ „	48.676	27.277	6.141.215	1.560
1939/40 „ „	50.002	33.488	6.696.083	904
1940/41 „ „	38.987	13.709	5.965.216	972
1941/42 „ „	23.223	22.416	3.888.510	1.097
1942/43 „ „	14.537	11.083	3.599.488	863
1943/44 „ „	26.210	0	6.637.063	1.406
1944/45 „ „	29.289	0	7.076.904	2.128
1945/46 „ „	26.996	5.000	6.445.460	2.167
1946/47 „ „	28.124	40.473	7.421.591	3.406
1947/48 „ „	29.503	145.437	10.344.317	4.483
1948/49 „ „	31.271	73.118	12.056.932	2.972
1949/50 „ „	57.412	59.128	18.550.810	3.093
1950/51 „ „	69.191	78.799	21.779.849	4.113
1951/52 „ „	62.945	60.407	22.305.570	4.861
1952/53 „ „	73.694	95.113	22.887.130	4.556
1953/54 „ „	82.110	132.411	24.330.909	3.918
1954/55 „ „	90.174	116.642	26.020.996	5.155
1955/56 „ „	83.157	109.207	25.983.378	4.727
1956/57 „ „	88.207	142.612	27.249.596	4.446
1957/58 „ „	95.379	121.661	24.591.262	5.476
1958/59 „ „	88.706	200.924	26.686.240	4.763

Modtagelsen af svin gennem de forløbne 50 år 1909-1959
95.379
100.000
90.000
80.000
70.000
60.000
50.000
40.000
30.000
20.000
10.360
10.000
11/12 1909—31/12 1910
1911
1912
1913
1/1 1914—31/7 1914
1/8 1914—31/7 1915
1915—1916
1916—1917
1/8 1917—4/5 1918
5/5 1918—30/6 1919
1919—1920
1920—1921
1921—1922
1922—1923
1923—1924
1924—1925
1925—1926
1926—1927
1927—1928
1928—1929
1929—1930
1930—1931
1931—1932
1932—1933
1933—1934
1934—1935
1935—1936
1936—1937
1937—1938
1938—1939
1939—1940
1940—1941
1941—1942
1942—1943
1943—1944
1944—1945
1945—1946
1946—1947
1947—1948
1948—1949
1949—1950
1950—1951
1951—1952
1952—1953
1953—1954
1954—1955
1955—1956
1956—1957
1957—1958

Slagteriets samlede personale i jubilæumsåret

Funktionærer og afdelingsledere

N. J. Olsen,
bogholder

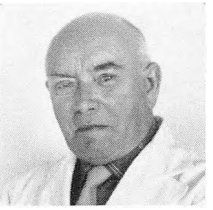

C. Fleng,
kasserer

K. Odgaard,
slagtermester

H. Søgaard,
maskinmester

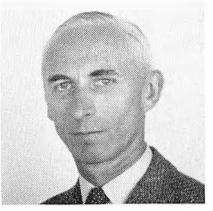

G. Uhrbrand Nielsen,
direktør

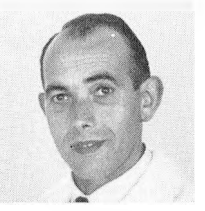

H. Jensen,
pølsemester

K. Torstensen,
forvalter

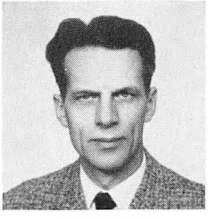

H. Bohl,
kreatursalgets leder

H. Jensen,
tarmmester

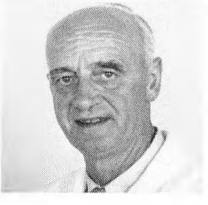

Chr. Larsen,
butiksbestyrer
Gislumvej

F. T. Pedersen,
butiksbestyrer
Hornum

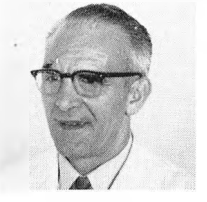

S. Kjær,
butiksbestyrer
Himmerlandsgade

Glimt

FRA DET DAGLIGE ARBEJDE

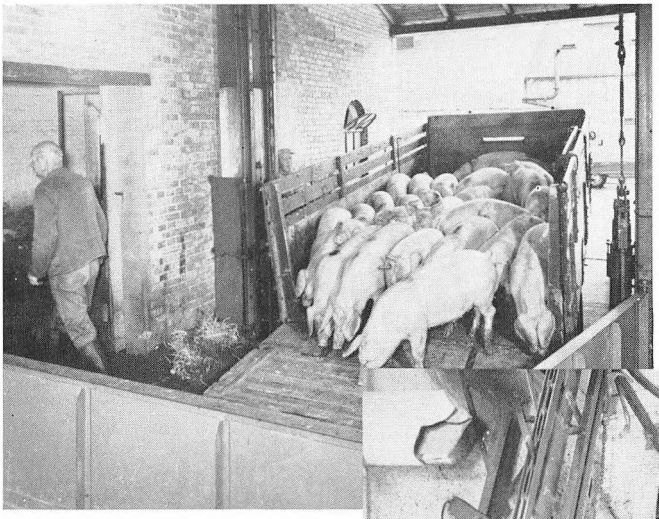

Svinene ankommer til slagteriet.

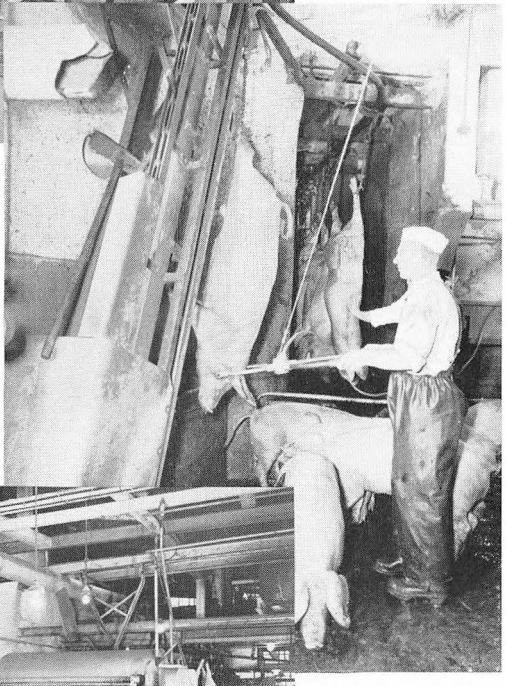

Svinene bedøves ved hjælp af elektricitet.
I baggrunden hænger svin til afblødning.

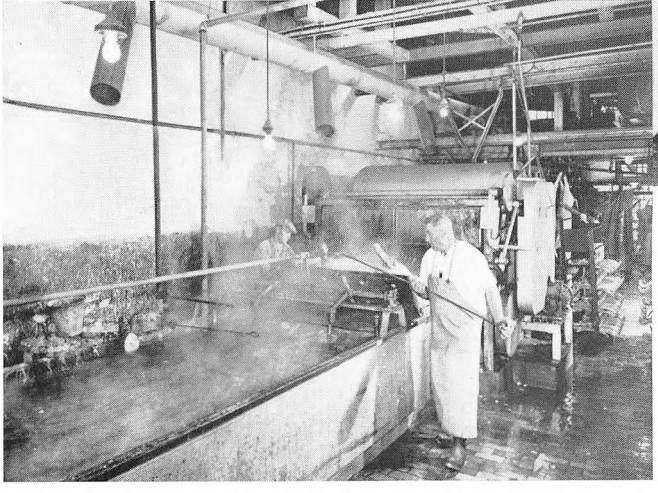

Svinene skoldes og går derefter gennem skrabemaskinen.

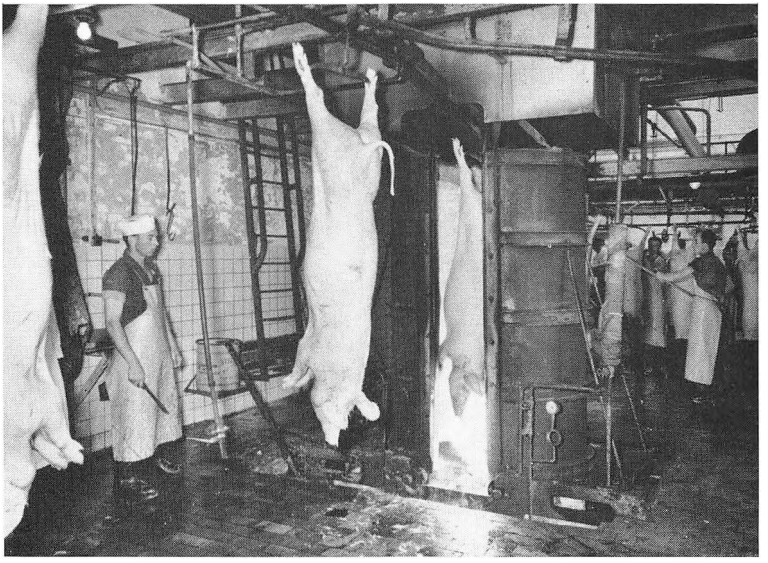

I svideovnens rødglødende indre dræbes alle bakterier, og de sidste rester af børsterne fjernes.

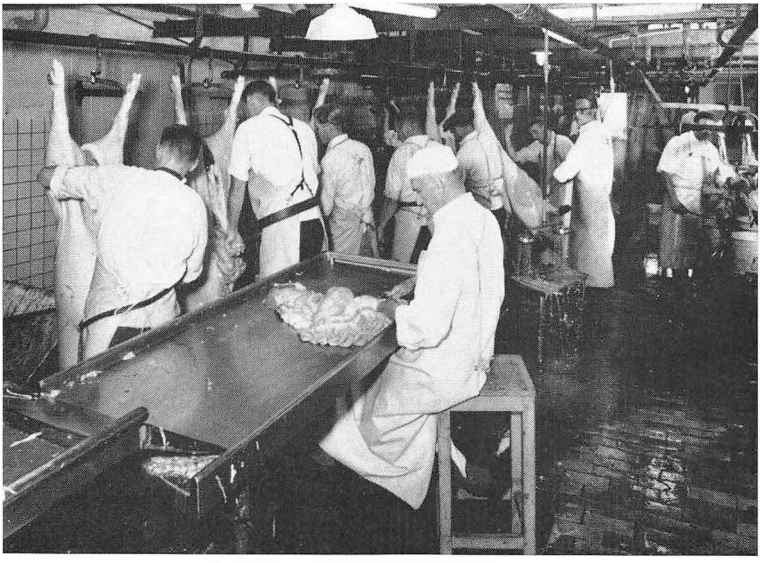

Svinene passerer dyrlægekontrollen — i forgrunden undersøges et sæt tarme.

Interiør fra tarmafdelingen.

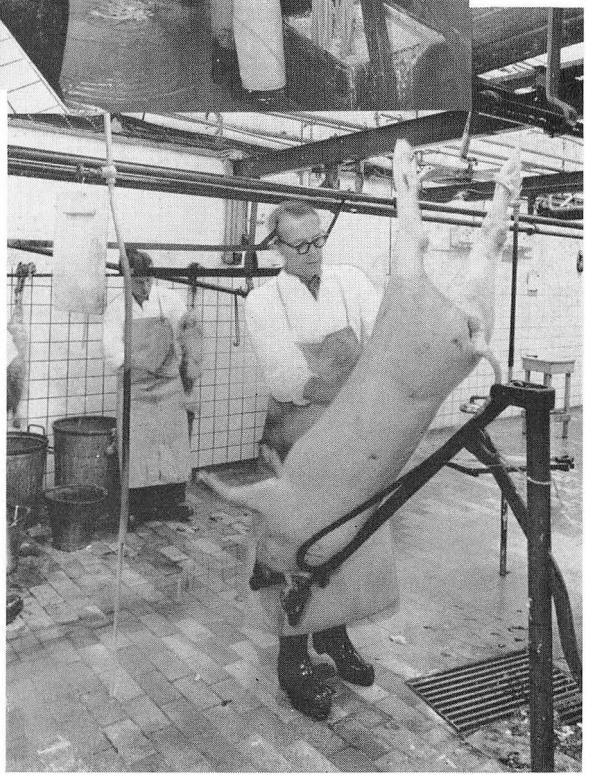

Overdyrlægen i funktion.

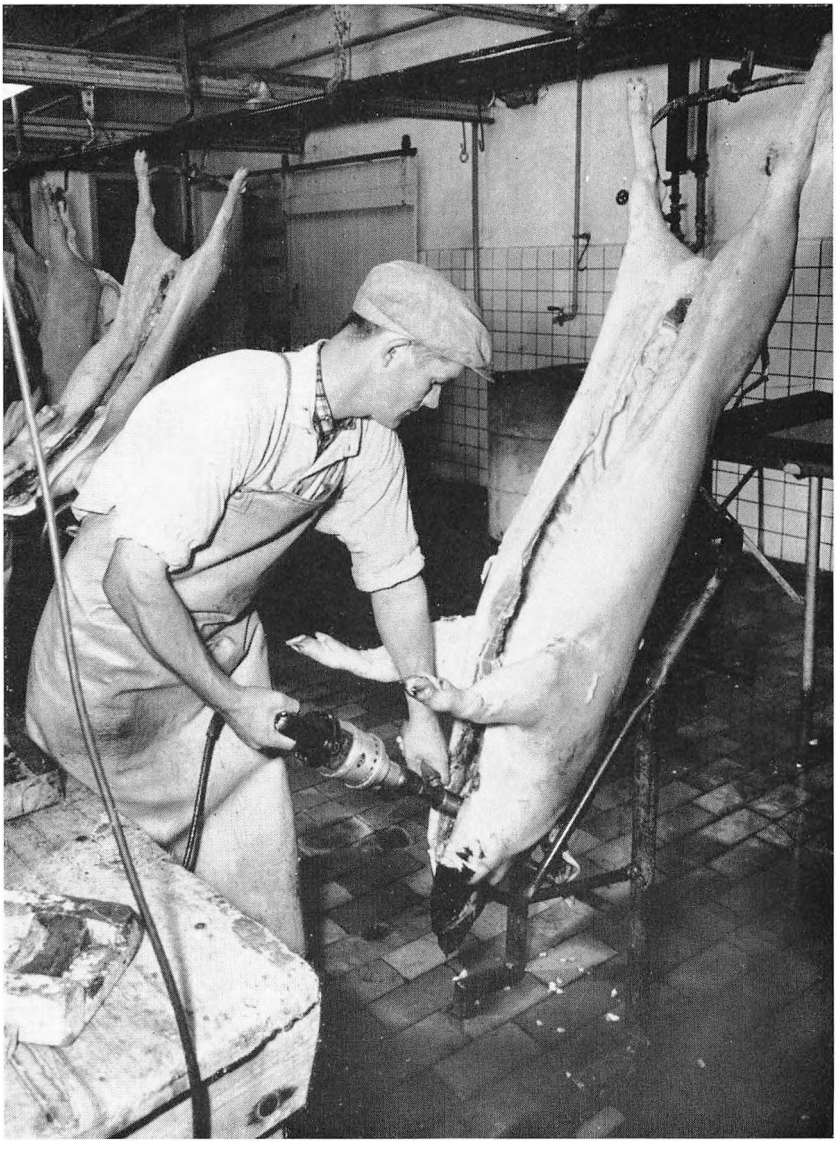

Med stor sikkerhed fjernes hypofysen, som anvendes i medicinalproduktionen.

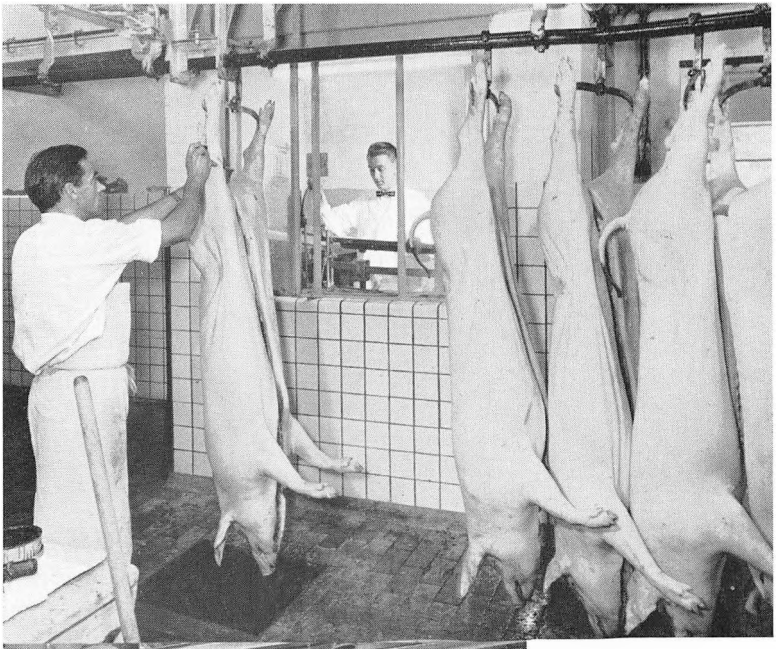

Svinene vejes af Baconkontrollens godkendte vejer: O. Kristoffersen.

Svinene brændes med mærket „DANISH", så det fremstillede bacon altid kan identificeres som DANSK.

Flækningen er et arbejde, der kræver stor øvelse.

Klassificeringen sker på grundlag af bestemte mål, der er ens på alle slagterier. Spæktykkelsen måles 3 steder på grisen.

Her kontrolleres kødfylden i karbonaden. Grise, som mangler kødfylde, tilhageholdes fra eksport, og der sker fradrag i prisen.

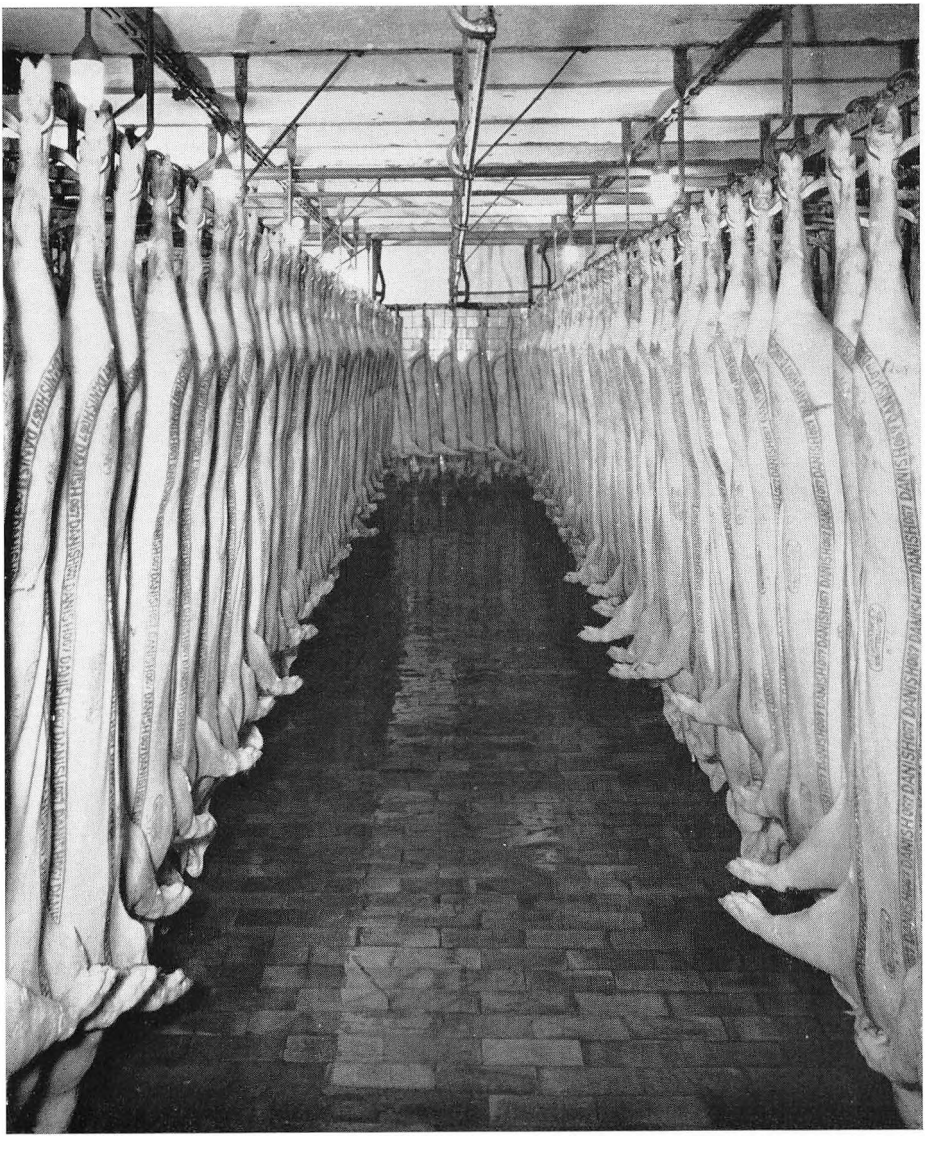

Prima eksportsvin i et af kølerummene.
For at hindre bakteriendvikling, hurtigkøles svinene umiddelbart efter slagtningen.

Dagen efter slagtningen afskæres forskellige affaldsdele forinden svinene saltes.

Ved hjælp af en kanyle indsprøjtes der saltlage 23 steder i hver flæskeside.

Fra fedtsmelteriet.
I forgrunden aftappes 5 x ½ kg pakkefedt ad gangen
blot ved et enkelt greb i et håndtag.

Flæsket tages op af kummen efter 4 døgns saltning.

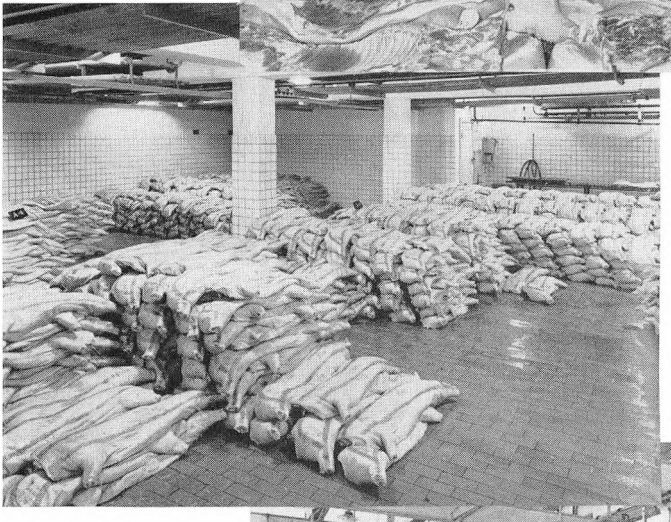

Efter endt saltning ligger flæsket til dræning og modning 4-5 døgn inden afsendelsen.

Interiør fra kreaturslagteriet.

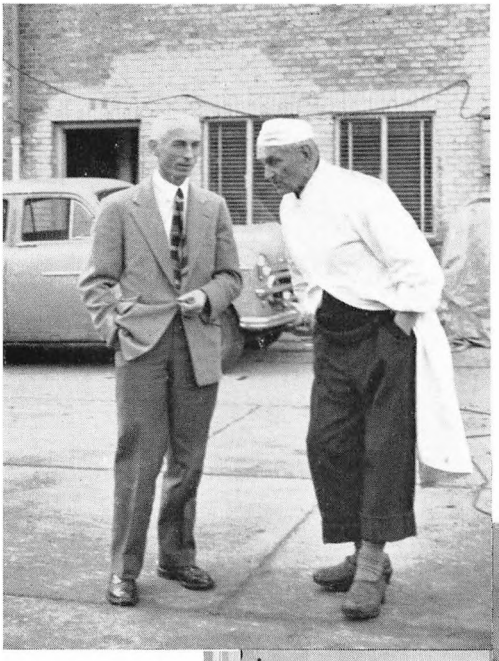

Overdyrlæge J. A. Larsen drøfter et problem med direktør Uhrbrand Nielsen.

Fra pølsefabriken.

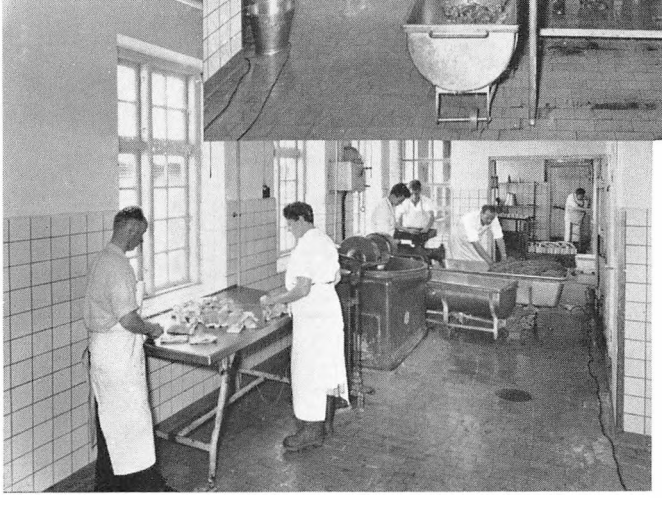

Fra pølsefabriken.

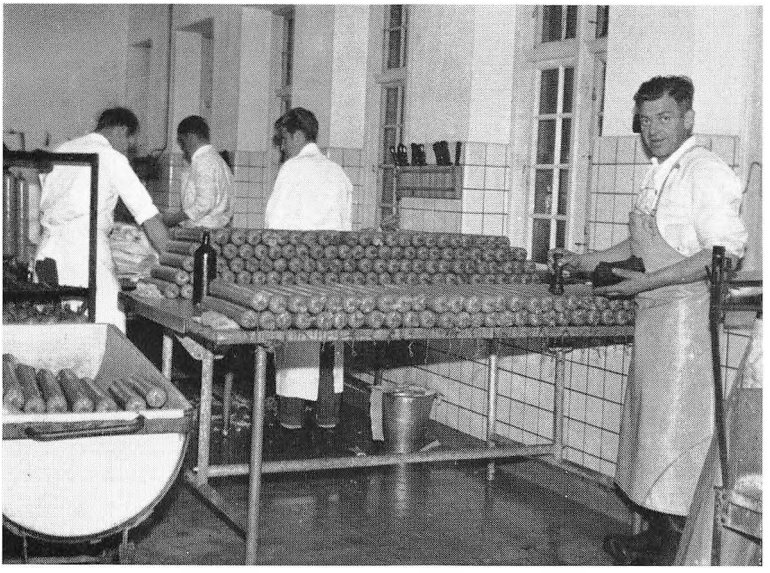

Fra pølsefabriken. — Fremstilling af spegepølser.

Fra udsalget på Gislumvej.

Hovedkontoret.

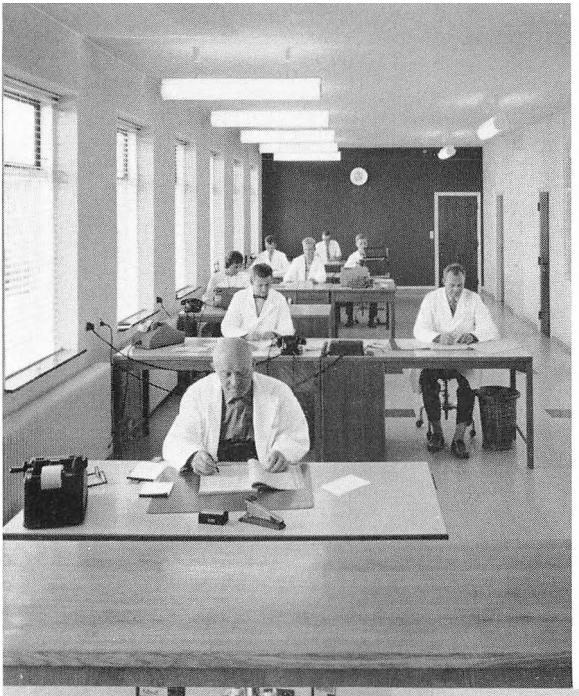

Fra en gros ekspeditionen.
— Der ekspederes varer til oplands-kunderne.

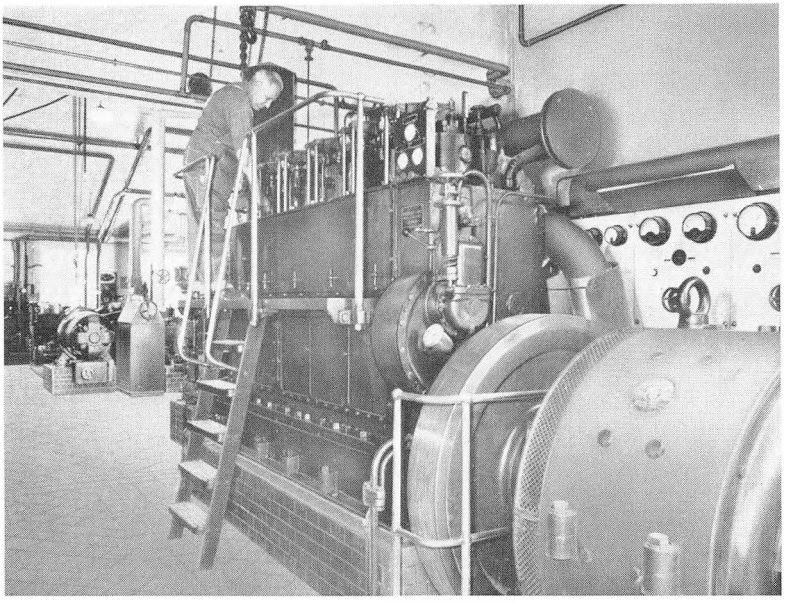

En af dieselmotorerne i maskinhallen.

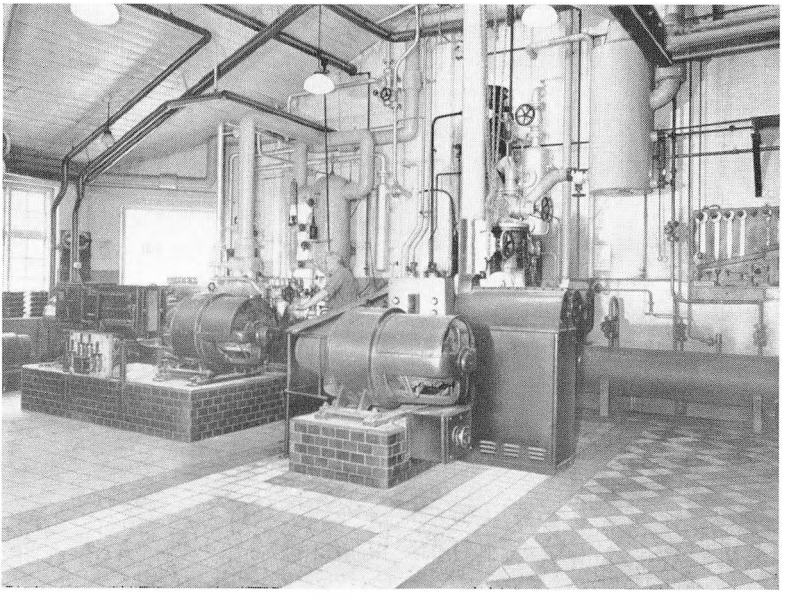

Kølemaskinerne.

Virksomhedens færdige produkter præsenteres på udstillinger.

Slagteriet med kedelhuset i forgrunden.

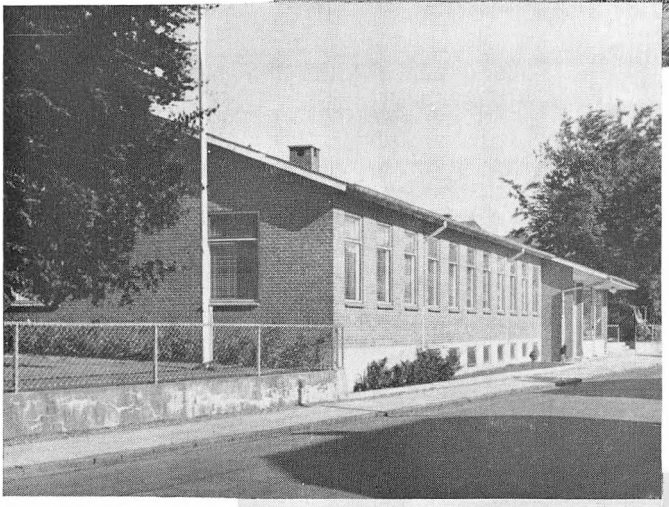

Administrationsbygningen.

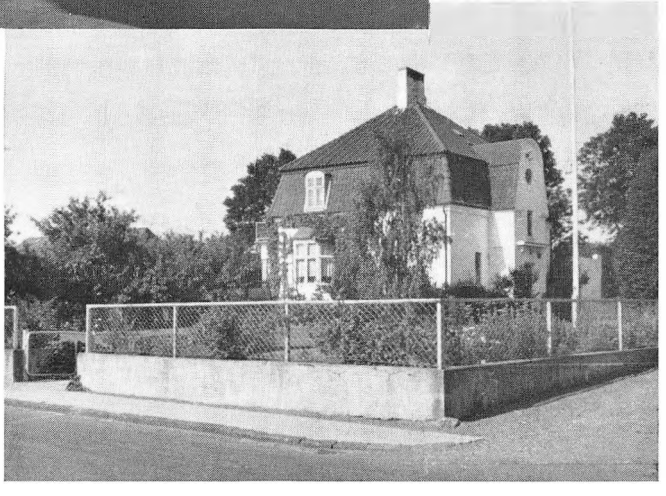

Direktørboligen.

